Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

# СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ◆ ШИНАРА, 16 АПРЕЛЬ, 1985 ШУ. ◆ № 45 (7080). ◆ Мах 3 кап.

# 1985 шера 1 Майна хетадаь КПСС ЦК ТIАХЬЕХАМАШ

1. Даькъала хилда 1 Май — къахьегамхой дунен халкъашта юкъерча солидарноста Ди!

2. Массе мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

Даькъала хийла пролетарски, социалистически интернационализм!

3. Даькъала хийла марксизм-ленинизм — даим дийна бола революционни интернациональни хьехам!

4. Вежарий моаршал да коммунистически болхлойи партешка!

ЧIоагIлойла дерригача дунен коммунистий цхьоагIон кхотабалари!

5. Вежарий моаршал да социалистически мехкий халкъашка!

Даькъала хийла социалистически содружества мехкий цхьоагIо, цхьана леладу гIулакхаш, кхотадалар, социализмана карагIдаьннараш, лаьттан тIара машар юха ца боалаш лорабеш лаьрхIа уж хилар!

6. Вежарий моаршал да колониальни Iазапах мукъадаьначеи социалистически дегIаахара никъ хержачеи халкъашка!

7. Вежарий моаршал да дегIаухача мехкий, кхычарех тийша хIама ца хулга чIоагIдарен социальни хувцамаш дарен наькъа тIа даьнна долхача халкъашка!

8. Вежарий моаршал да капиталистически мехкий болхлой классага!

9. ЧIоагIлойла дунен социализма, дунен халкъашта юкъерча пролетариатен къамий-кортамукъален боламен союз!

10. Вежарий моаршал да фашистски боангашка Iазап озаш боахкача паргIатонна, демократена, социализмана тIехьарча къовсамхошка!

11. Дунен халкъаш! Хоадам боллаш къовсам лоаттабе империалистически агрессе политикаеи Iазапан духьала, Азера, Африкера, Латински Америкера кхохкама кхуврчаши кризисни хьалаши дIадахар духьа!

12. Вежарий моаршал да империализмана, колониализмана, расизмана духьала политически экономически гIулакхашта кхычарех тийша хIама доацаш хулга чIоагIдар духьа къовсам лоаттабеча Африка халкъашка!

ПаргIата далда Намибе халкъ! Къулбехьен Африкера апартенда эхь дола система дIайоаккхийла!

13. ДIайха моаршал да империализмаеи реакцеи духьала машари шоай мехкаш демократически дегIаакари бахьан долаш къовсам лоаттабеча Латински Америка халкъашка!

Дунен халкъаш! Хьадеха Никарагуана духьалара США агрессивни гIулакхаш соцаделга!

14. Iарбий мехкий халкъаш! Израильски агрессеи империализма диктатан духьаларча къовсаме шоай мугIараш кхотаде!

Гаргарча Малхбоаленна — чIоагIтIен нийсхо йолеи машар!

15. Дунен халкъаш! ДIалийцача дерригача Iарбий лаьтташкара израильски бIу арабоаккхаргбола, Iарбий мехкий чурча гIулакхашта империализм юкъегIерталга соцадергдола гIулакх вIаштIехьдаккха гIерта!

Палестина Iарбий халкъо лоаттабеча нийсхон къовсамцара солидарность чIоагIъе!

16. Европейски мехкий халкъаш! Малхбузен Европах американски империализма ракетно-ядерни плацдарм ца яйтара духьалара къовсам чIоагIбе!

Европана — машар, кхерамзле, цхьана леладу гIулакхаш!

17. Азиатски мехкий халкъаш! Къовсам лоаттабе империализмана, неоколониализмана, гегемонизмана духьала, машари кхерамзлеи бахьан долаш!

Машара, тешама, цхьана гIулакхаш леладара континент хинна дIаоттийла Ази!

18. Дерригача мехкий халкъаш! ЧIоагIбе дунен ядерни тIема кхерам дIабаккхара, космосе герз Iоаделга а из лаьтта хьаделга соцадара тIехьара къовсам!

Ядерни герз цIендаь дIадаккхарга кхача гIерта!

19. Дунен халкъаш! Хоадам боллаш духьале е империализма, милитаризман реваншизман агрессивни лехамашта!

20. Даькъала хийла Советски Союза ленински арахьара политика — машар чIоагIбара, халкъий кхерамзлен, дунен халкъаша шерра дIа-юха леладеча гIулакхий политика!

21. Сийле хийла доккхача советски халкъа — коммунизм хьалъечоа, машара тIехьа тIатеIIан леррагIен къовсам лоаттабечоа!

22. Коммунисташ! Мохк социально-экономически дегIаахар сихдаран общества вахар массе оагIорахьара тоадаь эргадаккхаран тIехьа дерригача халкъо лоаттабеча къовсама хьалха хила!

23. Советски Союза къахьегамхой! ШерагIа йоаржае КПСС XXVII съезда даха ма доагтIара наькъадахара тIехьара социалистически яхь!

Къахьегама кердача толамашца белгалйоаккхаргья вай хьамсарча ленински парте съезд.

24. Советски Союза къахьегамхой! Хьинаперча къахьегамца чIоагIбе вай Даьхен экономически оборонни низ? Ма могга производство дегIайоалаярга кхача гIерта, продукце дикал лакхъе!

Дика кхоачашъергья вай 1985 шера план, яккха ма йоагтIара чакхйоаккхаргья пятилетка!

25. Советски Союза къахьегамхой! ТIатеIIа къовсам лоаттабе производства эффективность лакхъяр, къахьегама овсарле дегIакхувлар, Iилман-технически прогресс сихъяр духьа!

Халкъа боахама — интенсивно дегIаахар!

26. Советски Союза къахьегамхой! ДикагIа пайда эца машинехи оборудованехи!

ЙиззагIа караерзае йолаш йола а керда юкъекхувла а мощносташ!

27. Советски Союза къахьегамхой! Хьурмат ду дай хила, къовсам лоаттабе материальни ресурсаш кхояр духьа!

Болх бергба вай 1985 шера шин денал кIезигагIа доацаш кхояьча материалашца, бийдалцен доагорцен!

28. Советски Союза къахьегамхой! Экономически, социальнин кхетам баларен декхараш кхоачашдар духьа биззагIа пайда эца къахьегама коллективний бокъонех. Массе оагIорахьара лакхъе организованности дисциплинен!

29. Халкъа тIахьожамхой! Хьинаре къовсам лоаттабе доал ца дара, расточительства духьала, советски общества вахара дерригача доакъошка порядок чIоагIъяр духьа!

30. Доагора-энергетически комплекса болхлой! Мехкдаьтта, газ, кIора баккхар, электрически а доагора а энерге производство дукхагIа хилийта!

ТIатеIIа къовсам лоаттабе энергетически программа кхоачашъяр духьа!

31. Металлургаш! Тешаме Iалашде мехка эшшаш дола металл лоаттадар!

Шерде экономичнин, лаккара дикал йола металлопродукци хьаелга!

32. Машинашъераш! Сихде керда машинаши оборудованни хьаелга, техника тешаме хилар лакхде!

Технически кхы тIа а кийчде халкъа боахама дерригa доакъош!

33. Химически промышленноста болхлой! Халкъа боахами баха нахи мел эш Iалашбе химически продукцеи материалашцеи!

34. Промышленноста болхлой! ТIехника товараш дукхагIа хьаде бахача наха! ДиззагIа теркалде советски наха тIа-тIа дукхагIа эшараш, сихде ассортимент кердайоахилга!

Халкъа эша товараш хьадар — халкъа боахама дерригача доакъой гIулакх!

35. Транспортен бувзамен болхлой! Мовхьаш хаддаиза дIа-хьа кхухьилга, бахача наха гIулакхаш дара культура лакхъелга Iалашде!

36. ГIишлонхойи монтажникаши! Капитальни гIирсаш хьалдара эффективность лакхъе!

Кхом беши дикен, хIанзарча технически ларда тIа хьалде гIирсаш! Йистеяьнна объекташ дикал лакха йолаши ханнахьеи дIатела!

37. Агропромышленни комплекса болхлой! Сихъе юртбоахама производства интенсификаци! Мохк продовольствецеи юртбоахама бийдалцеи тешаме Iалашбелга вIаштIехьдаха!

ТIагIертте къовсам лоаттабе Кхачан программа кхоачашъяр духьа!

38. Колхозхой, совхозий болхлой! ХьинарегIа юкъекхахьа Iилманца бакъъяь лаьтта леладара система! Юртбоахама производство тешаме лакха хилийтара биззагIа пайда ийбе мелиораце таронех!

ДукхагIа даха ялат, технически кхыйолен юртбоахама культураш!

БIаьстан юхье кхашка ду балхаш, бокъонца вIаштIехьдаьхан дикен чакхдаха!

39. Юрта боахама къахьегамхой! Хьайбай боахама доакъарий база чIоагIъе, цун продуктивность лакхъе!

ДукхагIа даха дулх, шура, фуаш, тха!

40. Торговле, общественни кхачан, бытовойи коммунальнии гIулакхаш дара болхлой! Къахьегама дикали культурен лакхъе, бахача наха биззагIа кхоачам бе тIехь-тIехьа дукхагIа царна эшаш хулача массе тайпарча гIулакхашца!

41. Советски Iилманхой! Ма могга дегIакхувла Iилман тохкамаш, царех хьахула дика хIамаш алсамдаха! Iилмана карагIдаьннараш практикана юкъенхухьача дакъа доккхагIа лаца!

42. Идеологически фронта болхлой! Наха юкъе дог тешадеш пропаганда е парте идеяшта, кIоаргагIен къаьггагIен хьаделла дегIаенача социализма обществана карагIдувлараш! ХьинарегIа гучаяха тийшача балха лелаю империалистически пропаганда!

Идеологически болх — ерригача парте, хIара коммуниста гIулакх!

43. Литературан искусстван деятелаш, культура болхлой! Лаккха айий лелае коммунистически идейноста, партийноста, народноста байракх!

Вахара бакъдар, сийлахьа коммунистически идеалаш чIоагIъеш йола произведенеш хьакхолла!

44. Халкъа образоване болхлой! Эргадоахаш тоаде хьатIакхувча ноахала дешар хьехилгеи коммунистически кхетам лулгеи! Школьникий безам болийта обществана пайданеча къахьегамах.

Хьинаре дакъа лаца юкъарча дешарен профессиональнин школа реформа чакхйоаккхача!

45. УнахцIено лораяра болхлой! Бахача наха деш дола медицински гIулакхаш эргадоахаш тоаде! Лакхъе дарбани санитарнии учрежденей балха культура!

46. Физкультурникаши спортсменаши! Дебаде советски спорта толамаш! Нах дукхагIа юкъеоза физкультурни болама!

Физически культура — халкъа унахцIено лораяра гIулакхага оттае!

47. Даькъала хийла халкъа депутатий Советаш — Iаьдала бокъонца йола демократически органаш!

Советий Мехка гражданаш! ХьинарегIа дакъа лаца паччахьалкхени общественнии гIулакхашта доалдеча, социалистически демократи дIахо дегIакхувлача!

48. Советски профсоюзаш! Ма могга дегIакхувла къахьегамхой къахьегама хьинари творчески инициативеи, цар къахьегама, быта, салаIара хьалаш тIехь-тIехьа тоалургдола гIулакх де!

Даькъала хийла советски профсоюзаш — доал дара школа, боахам лелабара школа, коммунизма школа!

49. Даькъала хийла Ленински комсомол — Коммунистически парте денале гIонцеи тешаме резерви, советски кагирхой хьалха латта отряд!

50. Кагий нахи мехкарийи! КIаьд ца луш караерзае знанеш, культура, профессиональни говзал! Ебае Коммунистически партеи советски халкъеи революционни, тIема, къахьегама традицеш!

Ленински хьисапе даха, болх бе, къовсам лоаттабе Iомале!

51. Кагий нахи мехкарийи! Антиимпериалистически солидарность чIоагIъе, халкъашта юкъера машари доттагIали чIоагIде! Хьинаре дакъа лаца Москве хургйола кагирхойи студентийи XII Дерригдунен фестиваль кийчъеча!

52. Сий дола ветеранаш! Кагирхой хьехамчаш! Шоай знанеш, йIаьхий вахара опыт дIатела къонача ноахала!

Вай Даьхен чIоагIагIа бола патриоташ, Ленина гIулакха коммунизма гIулакха шоай синош дIадала кийча бола къовсамхой хургболаш кхетабе кагий нахи мехкарий!

53. Советий Мехка кхалнах! Хьинаре дакъа лаца производственнии общественнии вахаре!

Хоастам хилба кхалсага — нанна!

Машари иразн хилда дерригача лаьттан тIарча берий!

54. Советски тIемахой! Эргайоахаш тоае боецойи политически кийчо!

Фен тешамеи лорабе советски халкъа маьрша къахьегам, социализмана карагIдаьнна исторически хIамаш!

Даькъала хилда майра СССР Герзашцара Низаш!

55. Даькъала хилда Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо яьккхача Коталон 40-гIа шу!

Халкъа дегашка даим дахалда Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа дерригдунен-исторически Котало яьккхача советски тIемахошта, партизанаштеи подпольщикаштеи, тыле къахьийгараш карагIдаьнна шийна нийсса кхы цхьаькха доаца денале гIулакх!

ЩIаккха а сийле ма йойла вай социалистически Даьхен паргIатои кортамукъален бахьан долаш лоаттабаьча къовсаме лийгарий!

56. Даькъала хийла болхлой класса, колхозии ахархой, халкъа интеллигенце йохаргйоаца барт-цхьоагIо!

57. Даькъала хийла Советски Союза халкъий вIашагIъяргйоаца интернациональни цхьоагIои вежарашха дола доттагIали — вай общества низ духбувла дийна хьаст!

58. Даькъала хийла Советски Союза Коммунистически парти! Халкъацарча цхьоагIонах латт парте низ! Партецарча цхьоагIонах, цо кулгалдеш хиларах латт халкъа низ!

59. Даькъала хийла вай сийлахь-йоккха Даьхе — Советски Социалистически Республикай Союз!

60. Ленина байракха кIал, Коммунистически парте кулгалца — долле, коммунистически кхолламаш деча керда коталонаш яха!

*Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитет*

## КПСС Центральни Комитетеи СССР Министрий Советеи

**КПСС Центральни Комитетон СССР Министрий Советон 1985 ш. 7 марта тIайийцаб 1986 — 2000 шерашка халкъа эша товараш хьадара производствои гIулакхий сферен дегIайоалаяра комплексни программа бIарчча дакъа дола «Бахача наьха заказегIа 1986 — 1990 шерашкеи 2000-ча шерага кхаччалца йолча ханеи чуIа моттигаш тоаеши хьалъеши, садоводчески товариществашта гIишлош, гаражаш, кхыдола гIирсаш хьалдеш ду гIулакхаш дегIадоаладара де дезарий хьакъехьара» соцам.**

Соцам тIа белгалдоакх, советски халкъа хьал-таро лакхъяр бахьан долаш чуIа моттигаш (квартираш, цIенош) тоаяра, хьалъяра, куц даккхара, кийчъяра, садоводчески товариществашта гIишлош, гражданий доалахьарча транспортни средствашта гаражаши дIаоттаяь лоаттаергйола моттигаши, кхыйола гIишлош хьалъяра шоай гIулакхаш делга дукха а дукхагIа хьашт да бахача наха. Цунца цхьана эшаш дола уж гIулакхаш дизза кхоачашдеш дац.

Союзни республикай Компартей ЦК-ашта, парте краевой, областной, городской, районни комитеташта, союзнии автономнии республикай Министрий Советашта, халкъа депутатий краевой, областной, городской, районни Советий исполкомашта, министерстваштеи ведомстваштеи, предприятешта, учрежденешта, организацешта тIадиллад чуIа моттигаш (квартираш, цIенош) тоаяра, хьалъяра, куц даккхара, кийчъяра, садоводчески товариществашта гIишлош, гражданий доалахьарча транспортни средствашта гаражаши дIаоттаяь лоаттаергйола моттигаши, бахача наьха заказагIа кхыдола гIирсаш хьалдара деш дола балхаш дикагIа вIаштIехьдахаран дIахо дегIадоаладаран тIаерзаяь мероприятеш кийчъелгеи чакхйоахилгеи.

Союзни республикай Министрий Советашта заданеш оттаьй 1986 — 1990 шерашка гражданий чотах чуIа моттигаш (квартираш, цIенош) тоаяра, индивидуальни чуIа цIенош, кооперативнии индивидуальнии гаражаши (вIашагIйоахкаш, цаIа шиъ а этажаш йолаш) гражданий доалахьара транспортни средствашта дIаоттаяь лоаттаергйола моттигаши хьалъяра ду гIулакхаш кхоачашдара.

СССР министерстваштеи ведомстваштеи цу юкъа ведомственни жилищни фондацара чуIа моттигаш (квартираш, цIенош) гражданий чотах тоаяра деча гIулакхий боарамаш оттадаьд.

СССР Госпланои СССР Госснабои шера планашка союзни республикай Министрий Советашта, министерстваштеи ведомстваштеи материально - технически ресурсаш хьежае еза укх соцам тIа белгалъяь заданеш кхоачашъяра.

СССР гIишлой материалий промышленноста Министерство, хьун, целлюлозно-каьхата, хьу чакхйоахача промышленноста Министерство, СССР химически промышленноста Министерство, квартираш (цIенош) тоаяра - хьалъяра, цар куц даккхарен уж кийчъярен балхаш деча хана дIаухийташ йола материалаши хIамаши кийчъеш йола кхы министерстваши ведомстваши декхарийла я цу материалийи хIамайи номенклатура шеръяра а цар дикали тIера куци дIахо тоадара а тIадерзадаь гIулакхаш чакхдаха.

СССР Госснаба, СССР министерстваштеи ведомстваштеи, союзни республикай Министрий Советашта тIадиллад 1986 шера денз гражданий чотах квартираш (цIенош) тоаяра - хьалъяра балхаш а къаьстта дика хозъярен кийчъярен балхаш а дара эггара хьалхарча аргIанна дикагIйола материалаши хIамаши хьежае а тела а.

СССР Госснаба территориальни органаша Iалашде деза уж материалаши хIамаши номенклатурага диллача комплексни йолеи сортаментнии лоаттаелга а хIаьта ишта продукци кийчъеш йолча предприятешка квартираш (цIенош) тоаяра - хьалъяра балхаши дикагIа хозъяра а кийчъяра а балхаши дикагIа кхоачашдеш йолча организацешта уж лоаттаяра тIахьожам лоаттабелга а.

Союзни республикай Министрий Советаш, СССР министерстваши ведомстваши декхарийла я гражданий заказегIа цар чотах кхоачашде дезача тоаяра - хьалъяра гIулакхий перечень 1985 шера кийчъеи чIоагIъеи.

Союзни республикай Министрий Советашта тIадиллад оттаяьча заданеел совнагIа 1986 — 1990 шерашка подрядни способагIа гражданий чотах индивидуальни чуIа цIенош, садоводчески товариществашта гIишлош, дукхаза вIаштIаръяьи лаьттанна кIалхара кооперативнии гаражаш хьалъелга Iалашде.

СССР Госплана тIадиллад шера планий проекташка союзни республикай Министрий Советашта цу гIулакха капитальни вложеней, гIишлой-монтажни балхий лимиташи подрядни балхий объемаши увттаелга.

Союзни республикай Министрий Советаца планий проекташ увттаеча хана цу гIулакхий объемаш СССР гIишлошъяра министерствашца а хIаьта ишта шоай кара гIишлой - монтажнии ремонтно - строительнии организацеш йолаш йолча СССР министерствашца а ведомствашца а ювцилга Iалашде а планий проекташца цхьана йоагIаш йола предложенеш СССР Госпланага хьалчутела а еза.

Союзнии автономнии республикай Министрий Советаштеи халкъа депутатий моттигерча Советий исполкомаштеи указани еннай дукхаза вIаштIаръяьи лаьттанна кIали кооперативни гаражаш хьалъяра централизованни фондий чотах хьежаеча материалел совгIа хиланза яргйоаца материальни ресурсаш (цу даькъе моттигера гIишлой материалаш а) леха.

НийсагIа лаьрхIад чуIа моттигаш тоаярен хьалъярен, садоводчески товариществашта гIишлош хьалъяра гражданий доалахьарча транспортни средствашта гаражаши дIаоттаяь лоаттаергйола моттигаши, гражданий заказегIа деш дола кхы тайпа гIишлош хьалъяра балхаш, массаза а яхар мо, цу гIулакха хиланза яргйоаца производственни база йолаш йолча специализированни ремонтно-гIишлошъяра организацеша делга.

Союзни республикай Министрий Советаша, СССР министерствашеи ведомствашеи Iалашде деза соцам тIа белгалдаь ремонташ-гIишлошъяра гIулакхаш кхоачашдара хилча бакъахьа йолча моттигашка уж тайпа организацеш а хIаьта ишта хозрасчетни ремонтно-гIишлошъяра участкаш а хьаелга.

СССР Госстрой декхарийла я бахача наьха заказегIа балхаш кхоачашдеш йола специализированни ремонташ -гIишлошъю организацеш машинашца, механизмашца, оборудованеца, инструментаца, транспортни средствашца кийчъяра а хIаьта ишта цу организацей болхлошта лерттIа производственнии санитарно - бытовойи хьалаш хилийтара бытовойи производственнии гIулакхашта лаьрхIача инвентарни зданешца Iалашъяра а нормативаш 6 беттал тIех ха ялалехьа союзни республикай Министрий Советашца цхьана кийчъе а СССР Госпланацеи СССР Госснабацеи дагаьнначул тIехьагIа чIоагIъе а.

(ДIахододар 2-ча оагIо, тIа).

## ЖаIун боккха толам

**Йоккха къахьегама котало яьккхай Малгобекски районерча «Кавказ» яхача совхоза воккхагIволча жаIуно, коммуниста Муцагов Гелане — хIара бIаь жийна тIехьа хьалкхебаьб цо юкъера лаьрхIача 170 Iаьхар.**

**Подрядни бригадо шийи толам Сийлахь-йоккхача Коталон 40 шу дизаран хьатIайоагIача КПСС XXVII съездан хетабу. ЖаIуша долла хIама ду дерригa Iоахарий, цхьаккха тIера ца боалийташ, жерчашта тIехьара къовстадара.**

**Хьалха латтача жа леладеча бригада опытах ма дарра дувцаргда оаха газета аргIанарча номер тIа.**

## Нормаш тIехкхоачашъеш

Дикка гоаенна енача бIаьстено ахархой декхарийла бу хьувкъама Iаткъаргдоацаш кхашкара балхаш ма могга сихен дикен чакхдаха. Из кхета а деш йиъ эзар гектар хулаш долча лаьтташ тIа доакъарен ялатен тайп-тайпара культураш лоацача юкъа дIайийна яхара шоай низаш тIадерзадаьд Грозненски района «Молочный № 1» яхача совхоза механизатораша.

10 апрель хьатIаотташ царех цхьабараша 3100 гектара тIа тIоадал Iоаеш макхаш а даьха, 870 гектар хулаш долчоа культиваци яьккхай. 300 гектар доакъаран 200 гектар ялатан лаьрхIа кени горохи дIайийнай шоллагIа бараша.

Ден сердалонагIа болх бу коллективни подрядагIа къахьегаш болча механизатораша. Цхьа саг вац царех шийи балха норма дикка тIехкхоачаш ца еш.

Дика къахьег доакъарен ялатен культураш дIаювш болча Романько Валентина, Хусейнов Абоязита, Иваxненко Николая, Проскуров Федора, Хусейнов Руслана, кхыбараша. Юкъера лаьрхIача дийнахьа 20 гектара тIа культураш дIаюв царех хIаране, нормагIа дIае йоагIараш 12,5 гектар йолаш.

С. СУРХОЕВ.

## «ЦIЕЧА ШОАТТДЕННА» НАКЪАДОЛХАШ

20 апреле — КОММУНИСТИЧЕСКИ СУББОТНИК

* * *

ХьатIакхаьча дала доал 20-ча апреле хургдола Ерригсоюзни коммунистически субботник. Укх шерара «цIе шоатта» шийи къаьстта лоархIам болаш да. Вай мехнара а дерригача дунен тIара а прогрессивни адамаш В. И. Ленин ваь 115 шу дизара юбилей доккха цIей даь дездe кийчлуш ба.

МагIалбика районерча М. Горьке цIерагIча совхозе ленински субботник долча дийнахьа 550 саг хургва къахьегаш. Комсаш хьаеллаш, уж хьалъехкаш 150 саг хургва. Доахани жаи леладеча фермашка къахьегаргда 90 саго, кхашкара балхаш деш, тайп-тайпара мовхьаш дIа-юха кхухьаш хургба механизаторашши водителаши. Цул совгIа, цхьа бIаь саг совхоза коа, фермашка, мастерске лостам беш хургва.

Доярхаша 3000 сома маьха шура яккха лаьрхIад цу дийнахьа. Алапена лаьрхIа болхлошта хьожадаь цхьа эзар сом пятилетка фонда юкъедахьа лерхI.

* * *

«ЦIе шоатта» толаме чакхдоаккхаргда «Алханчуртский» совхоза коллективо а. Укхаза субботнике дакъа лоацаш 700 саг хургва. Цу дийнахьа кхащка маьхаш доахаргда 450 гектара тIа, дискаш — 180, гербицидаш тохаргья — 150, ялат дIадувргда — 150, лаьттана кIалхара комсаш мукъайоахаргья — 24, уж хьалъехкаргья — 12 гектара тIа.

Доярхаша 1200 килограмм шура йоаккхаргья. Из планагIа яккха йоагIачул дукка дукхагIа я. ХIаьта совхоза берригача болхлоша даьккха 1630 сом алапи цхьайттaлагIча пятилетка фонде дIачудала оттадаьд.

«ЦIеча шоаттадийнахьа» болх бергболча наха мел эша гIирс хIанззе а кийчбаьб совхозе.

И. БАРАХОЕВ,
тха штате воаца корреспондент.

* * *

Къахьегама цIей а хинна дIаоттаргда № 1 йолча Ново - Атагински юкъерча школа коллективана В. И. Ленин ваь 115 шу дуза ди. Цудухьа хIанале цу денна хьинаре кийчо еш ба укхаза. Школе вIашагIъеллай коммунистически субботника кийчо яра лаьрхIа штаб. Белгалдаьд «цIеча шоаттаденна» дергдола балхаш. ХIара класса тIехьа дIачIоагIъяьй къаьстта участок. Масала, цхьоалагIчара йиъалагIча кхачалца йола классаш макулатура гулъеш хургья. Из цу дийнахьа 1000 килограмм гулъе лаьрхIад. ХIаьта, пионераш школа коан спортплощадкашкеи лостам беш, ха яхача бокхийча наха новкъостал деш, мебель тоаеш хургба. Цул совгIа, лаьрхIад субботник долча дийнахьа школа коа 250 га дIайогIа а 15 тонн металлолом гулде а.

Традици а хинна дIаэттад укхаза шер-шера лакхерча классай дешархоша «цIеча шоаттаденна» шоай шефашта новкъостал делга. Укх шера а 10 «а» классерча дешархоша Шалински района «Предгорный» совхоза кхашка къахьегаргда. ХIаьта 10 «б» класс ерригa а ПМК-568 коллектива новкъостал деш хургья.

Къахьегама цIейна юкъе дакъа лоацаш хургва верригa 735 саг.

С.-М. ЯСУЕВ.

* * *

Укх шера 20 апреле хургдолча коммунистически субботника ерригa кийчо яь яьннай Ермоловски мехлесхоза чудоагIача дерригача боахамашка. ХIанззехьа даьча лоархIамех къахьегама цIей долча дийнахьа балха эраваргва 390 саг. Царех 310 шоай массазарча балха моттигашка хургва, юхебисараш предприятей коашка гаьнаш дIайогIаш, кIираш тохаш, кхыдола лостамаш деш хургба. Мехлесхоза болхлоша 20 апреле араозаргья 100 кубически метр хьу, 120 кубометр мебельни хIамаш хьаергья, кхыдола балхаш дергда. Ишта, 500 сома маьха халкъа эша товараш арахецаргда.

Ерригача мехлесхозе гIолла дIалаьрхIача «цIеча шоаттдийнахьа» 11 эзар сома маьха балхаш дергда, хIаьта цу ахчах цхьайтталагIча пятилетка фонде дIахьожадергда 700 сом.

— Кхыча деношкарчул овсарле лакхагIа йолаш къахьега лаьрхIа ба тха берригa болхлой, — аьлар боахама партбюро секретара А. Исмаиловас. — Хьамсара баьчча ваь ди дикача къахьегама толамашца деззир традици а хинна дIаэттад тха къахьегамхой.

* * *

В. И. Ленин ваь 115 шу дизара хетадаь коммунистически субботник дика чакхдаккха кийчбеннаб Ермоловски элеватора болхлой а. Субботника кийчо яра йолча штабера беча хоамах къахьегама цIейга дакъалаца кийчлуш ва предприятера верригa а 257 саг. Цу нахах шин бIаь гаргга вар шоай балха моттигашка хургва. Цар арахецаргья 320 тонн комбикорм, ялатах етта нийс вагон Iойоассаергья, ишта кхыдола балхаш дергда.

48 эзар сома маьха валови продукци арахецаргья элеватора болхлоша цу дийнахьа. Субботнике даьнхача ахчах 600 сом пятилетка фонде дIалургда. «ЦIеча шоаттдийнахьа» мел дергдола балхаш кхояьча бийдала, электроэнерге чотагIа дергда элеватора къахьегамхоша.

* * *

Субботника дика кийчо яьй «Терек» яхача хьун -мебельни хIамаш еча Нохч - ГIалгIай производственни объединенена чуйоагIача Ермоловски филиала болхлоца а.

Субботник долча дийнахьа арахецаргья 17757 сома маьха продукци, пятилетка фонде дIачулургда 2711 сом.

Я. ЦУЕВ.

## «1941—1945 шш. Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа Котало яьккха шовзткъа шу» яха медаль арахецарах дола

## СССР Лаккхехьарча Совета Президиума
# УКАЗ

СССР Лаккхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

1. 1941 — 1945 шш. Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо Котало яьккха 40 шу дизар белгалдоаккхаш «1941 — 1945 шш. Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа Котало яьккха шовзткъа шу» яха медаль арахеца.

2. «1941 — 1945 шш. Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа Котало яьккха шовзткъа шу» яхача юбилейни медалах йола положени чIоагIъе.

3. «1941 — 1945 шш. Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа Котало яьккха шовзткъа шу» яхача медала описани чIоагIъе.

4. Укх Указа 1 статьяца дувзаденна:

1979 шера 3 июле СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Указо чIоагIъьча (СССР Лаккхехьарча Совета ведомосташ, 1979 ш., № 28, ст. 479; 1982 ш., № 28, ст. 537) СССР орденех, медалех, сийлен цIерех йолча юкъарча Положене 17 статьяна «1941 — 1945 шш. Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа Котало яьккха ткъаь итт шу» юбилейни медаль» аьннача дешашта тIатоха «1941 — 1945 шш. Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа Котало яьккха шовзткъа шу» яха юбилейни медаль» аьна дола дешаш;

1980 шера 28 марта СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Указаца чIоагIъяь (СССР Лаккхехьарча Совета ведомосташ, 1980 ш. № 14, ст. 261. 1982 ш. № 28, ст. 537) СССР орденаши медалаши, орденски ленташи планкаш тIара медалий ленташи, кхыйола отличе знакаш лелаярах йолча правилай 4 пункта шоллагIча даькъаи 7 пункта цхьоалагIча даькъаи «1941—1945 шш. Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа Котало яьккха ткъаь итт шу» яха юбилейни медаль» аьйнача дешаел тIехьагIа тIатоха «1941 — 1945 шш. Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа Котало яьккха шовзткъа шу» юбилейни медаль» яха дешаш.

**СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела хьалхара заместитель**
**В. КУЗНЕЦОВ.**

**СССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь**
**Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.**

Москва, Кремль,
1985 ш. 12 апреле.

### «1941 — 1945 шш. СИЙЛАХЬ-БОККХАЧА ДАЙМЕХКА ТIЕМ ТIА КОТАЛО ЯЬККХА ШОВЗТКЪА ШУ» ЯХАЧА ЮБИЛЕЙНИ МЕДАЛАХ ЙОЛА

# ПОЛОЖЕНИ

1. «1941—1945 шш. Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа Котало яьккха шовзткъа шу» яха юбилейни медаль лу:

СССР Герзащцарча Низий мугIарашка Сийлахь-боккхача Даймехка тIема фронте тIема действешта юкъе дакъа лаьцача тIема гIулакхаш тIарча нахаи вольнонаемни составе хиннараштеи, Сийлахь - боккхача Даймехка тIема партизанашта, подполья доакъошхошта, хIаьта иштта «1941—1945 шш. Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа Германел Котдовларах» е «Японел Котдовларах» яха медалаш енна болча кхыча наха;

Сийлахь-боккхача Даймехка тIема шерашка шоай низ ца кхоабеш къахьегарагIа СССР орденаш, «1941—1945 шш. денал гойташ къахьегарах» яха медаль тийннача, СССР кхы медалаш тийннача е «Ленинград лораярах», «Москва лораярах», «Одесса лораярах», «Севастополь лораярах», «Сталинград лораярах», «Киев лораярах», «Кавказ лораярах», «Советски Заполярье лораярах» яха медалаш тийннача тыла къахьегамхошта.

Укх статьян шоллагIча даькъа тIа белгалбаьча наха лу «ТIема юкъе дакъа лаьцачоа» аьнна йоазув тIа а долаш йола юбилейни медаль, хIаьта кхоалагIча даькъа тIа белгалбаьраашта — «Къахьегама фронте дакъа лаьцачоа» аьнна тIаяздаьр.

2. «1941—1945 шш. Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа Котало яьккха шовзткъа шу» яха юбилейни медаль дIател СССР Лаккхехьарча Совета Президиума цIерагIа:

СССР Герзащцарча Низашта юкъера дIабаьннача наха — союзни, автономни республикай тIема комиссариаташа, крайяй, областий тIема комиссариаташа, автономни областий, автономни округий тIема комиссариаташа, районийи городийи тIема комиссариаташа;

тIема гIулакхаш тIарчарна, Советски Эскареи ТIема-Форда Флотеи, СССР чурча гIулакхий Министерства, СССР паччахьалкхен кхерамзлен Комитета бIуцарчеи органашкарчеи болхлоштеи гIулакхъхоштеи, чурча гIулакхий органий мугIарерчеи начальствующии составерча наха — бIуна доакъой, соединеней командираша, учрежденей, заведеней начальникаша;

тыла къахьегамхошта, партизанаш хиннараштеи подполья доакъошхоштеи — союзни автономии республикай Лаккхехьарча Советий Президиумаша, крайяй, областий халкъа депутатий Советий, автономни областий, автономни округий, халкъа депутатий Советий, районий, городий, городашкарча районий халкъа депутатай Советий исполкомаша.

3. «1941—1945 шш. Сийлахь - боккхача Даймехка тIем тIа Котало яьккха шовзткъа шу» яха юбилейни медаль уллаю наькха тIа аьрда оагIорахьа, «1941—1945 шш. Сийлахь - боккхача Даймехка тIем тIа Котало яьккха ткъаь итт шу» яхача медала тIехьа.

**СССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь**
**Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.**

### «1941 — 1945 шш. СИЙЛАХЬ-БОККХАЧА ДАЙМЕХКА ТIЕМ ТIА КОТАЛО ЯЬККХА ШОВЗТКЪА ШУ» ЯХАЧА ЮБИЛЕЙНИ МЕДАЛА

# ОПИСАНИ

«1941 — 1945 шш. Сийлахь - боккхача Даймехка тIем тIа Котало яьккха шовзткъа шу» яха юбилейни медаль хьаю латунах, цун форма я 32 мм. диаметр а йолаш бола нийса го.

Медала тIерча оагIон тIа пхи са болча седкъа, лаврови гаьнилгий, Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо Котало яккхара хетадаьча цIей сийна яьча салюта алан фоне да салтечун, болхлочун, колхозница, московски Кремла Спасски гIалан скульптурни группа сурт; лаккхехьарча даькъа тIа — «1945», «1985» яьнна дола даташ.

Медала кIалхьарча оагIон тIа да: лаккхехьарча даькъа тIа го баьккха «ТIема юкъе дакъа лаьцачоа» е «Къахьегама фронта дакъа лаьцачоа» аьнна дола йоазув, юкъе — «1941—1945 шш. Сийлахь - боккхача Даймехка тIем тIа Котало яьккха 40 шу» аьнна йоазув, лохерча оагIон тIа да марса, жIовна, лента сурт. Медала тIара деррига йоазоши сурташи выпукли да. Майдилга йистош бортикаца окаймлени яь я.

Iург а доаллаш йолча чIовгаца чакхболаш тIагIолла бодаш юкъе гIолла ухаш оранжеви биткъа биъ мугIи 10 мм. шера бола цхьаькха цIеча бесара мугIи а болаш дола 24 мм. шера даьре муарови лента тIа а уллаш йолча пхи са болча колодках дIахотт медаль. Лента йистош готтача баьццарча мугIарашца окантовка яь я.

**СССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь**
**Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.**

# КПСС Центральни Комитетеи СССР Министрий Советеи

(Йистедоалар. Долалур I-ча оагIо тIа).

Союзни республикай Министрий Советашта, СССР министерстваштеи ведомстваштеи тIадиллад шера планашка специализированни ремонташ - гIишлошъеча организацешта лакхе йийца гIишлой техника, инструмент, транспортни средстваш, инвентарии зданеш чIоагIъяьча нормативашка хьежжа тергйола дош увттаделга.

Союзни республикай Министрий Советаша, СССР министерствашеи ведомствашеи Iалашде деза гражданий заказегIа, цар ахча юкъе а озаш, квартираш (цIенош) дикагIа хозъяраи кийчъяраи деча балхий объем лакхъелга, цу балхий объем 1990 шерале паччахьалкхен капитальни вложеней чотах хьалдеча цIеной эксплуатаце дIалуча ерригача чуIеча моттигах 20 — 25 процентага кхоачае езаш хилар теркал а деш.

СССР Госстройи союзни республикай Министрий Советаши декхарийла я 1985 — 1986 шерашка гражданий чотах гражданий доалахьарча транспортни средствашта гаражаши дIаоттаяь лоаттаергйола моттигаши хьалъяра типови проекташ кийчъе.

СССР Госстройна тIадиллад чуIа моттигаш тоаяра нормативни ханаши хIаьта иштта бахача наьха заказегIа хьалъеш йола укх соцам тIа белгалъяь объекташ хьалъеш йоахаргйолча ханий нормаши союзни республикай Министрий Советаша дакъа а лоацаш кийчъелга а 1986 шера 1 июль хьатIакхачалехьа чIоагIъелга а.

Союзни республикай Министрий Советашта, СССР министерствашщтеи ведомствашщтеи тIадиллад чуIа моттигаши кхыйола гIишлоши гражданий чотах тоаяраи хьалъяраи деш дола гIулакхаш дIахо дегIадоаладелга Iалашдар, цу гIулакха теркал а деш:

чуIа моттигаш (квартираш, цIенош) тоаяра деча гIулакхий объемаш 2000-ча шерале 1985 шераца нийсйича 4-ззачул кIезигагIа йоацаши индивидуальни чуIа цIенош хьалдара 3,5-ззачул кIезигагIа йоацаши лакхъе езаш хилар; садови участкашта хиланза яргйоацача боараме садоводчески товариществашта гIишлош хьалъе езаш хилар; цу шерашка 6 миллион машина моттиг йола кооперативни гаражаши дIаоттаяь лоаттаергйола моттигаши эксплуатаце дIаяла езаш хилар.

СССР Госплана тIадиллад доагI-доагIача шерашка СССР экономически социальни дегIайоалаяра планий проекташка союзни республикай Министрий Советашта, СССР министерствашщтеи ведомствашщтеи белгалъяь задапеш увттаелга.

СССР финансай Министерствои маьхашта йола СССР Паччахьалкхен комитети декхарийла я дешаца хьашт долаш йолча министерствашеи ведомствашеи дакъа а лоацаргдолаш 6 беттал тIех ха ялалехьа СССР Госпланацеи СССР Госстройцеи дагаьнначул тIехьагIа уж гIулакхаш дарга йолхача материалехи оборудованехи розничнии мах тергболаш ремонташ - гIишлошъяра гIулакхаш дарах бахача нахаца еча расчетий хьакъехьара положени кийчъеи чIоагIъеи.

Оттадаьд:

чуIа моттигаш (квартираш, цIенош) тоадара, индивидуальни чуIа цIенош хьалдара, садоводчески товариществашта гIишлош, гражданий доалахьарча транспортни средствашта гаражаши дIаоттаяь лоаттаергйола моттигаши, гражданий чотах кхыйола гIишлой - монтажнии ремонташ-гIишлошъеченорганизацеша деш дола гIулакхаш, ведомственни доал хьаннагIчунга долаш уж яле а, материалийи оборудованеи мах боацаш, бахача наха гIулакхаш дара боараме план увттаеши дIалоархIаши хилар.

гражданий чотах чуIа моттигаш тоаяра, индивидуальни чуIа цIенош хьалдара, садоводчески товариществашта гIишлош, гражданий доалахьарча транспортни средствашта гаражаши дIаоттаяь лоаттаергйола моттигаши хьалъяра, кхыйола гIишлош хьалъяра гIулакхаш кхоачашдеш йолча ремонташгIишлошъеча организацей гIулакхий, нагахьа санна цу гIулакхий объем цар кхоачашдеча гIишлой-монтажни балхий бIарччача объемах 75 процент а кхы йоккхагIа а хуле, балхеи социалистически яхьеи итогаш еча хана бахача наха бытовой гIулакхаш дара объем кхоачашъярах хьахиннарашка хьежжа мах бергболаш хилар.

Союзни республикай Министрий Советашта, маьхашта йолча СССР Паччахьалкхен комитета, СССР Госстройна, СССР финансай Министерствана указани еннай бахача наьха чотах деча ремонташ - гIишлошъяра гIулакхий лелаш йола прейскуранташ лартIаяхарахи нагахьа санна оттаянза ца йоале кердаяраш оттаярахи долча дешага хьажа, кхоачащдеча балхашка дIабода мах лохбелга а цар рентабельность Iалашъелга а цу прейскуранташ тIа оттаде дезаш хилар теркал а деш.

СССР Госстройна тIадиллад СССР хьуни, целлюлозно-кьахатен, хьу чакхйоахачеи промышленноста Министерстваца цхьана, бахача наьха ахча юкъе а дохийташ, дерригаш а заводе хьадаь кийча долча доакъоех вIашагIъехка шкафни йовкъаш ехкара ларда тIа квартирашта яь гибки планировка а йолаш 1985 — 1986 шерашка чуIа цIенош экспериментально хьалделга вIаштIехьдаккхар.

ГIишлой, наькъий, коммунальни машиностроене Министерствана тIабожабаьб производстванеи бахача наьха заказегIеи гIирсаш тоадареи хьалдареи балхаш деш йолча организацешта кара лелаю электрифицированнии пневматическии инструменташ а балхашта комплексни механизаци еш йола средстваш а хьаяраи царца кхоачам баран хьалхара бехктокхам.

СССР Госснаба тIадиллад шера увттаеча материально - технически Iалашон планашка союзни республикай Министрий Советашта, СССР министерствашщтеи ведомствашщтеи мел эш комплексни механизаце средстваши инструменти хьожаелга, чуIа моттигаш (квартираш, цIенош) тоадара, хьалдара, куц дикагIа даккхареи кийчъяреи, садоводчески товариществашта гIишлош, бахача наьха заказегIа гаражаши кхыйола гIишлоши хьалъяра задапеш лаьрххIа кхоачашъяр духьа.

ГIишлоний, наькъий, коммунальни машиностроене Министерство декхарийла я эггара хьалхарча аргIапна бахачэ наьха заказегIа хьалдеш долча индивидуальни цIеношта кхоачам бара 1985 — 1986 шерашна инженерии оборудовани серийно арахецилга вIаштIехьдаккха а чакхдаккха а.

ГIишлошъяра министерствайи ведомствайи предприятештеи организацештеи мукъа беннаб укх соцам тIа оттадаь бахача наха деш дола гIулакхаш кхоачашдеш йолча ремонташ - гIишлошъеча организацей заявкаегIа бетонни, аьшкабетонни, столярни, металлически, кхыйола хIамаш, утеплителаш, екъа смесаш, составаш, раствораш кийчъе а лоаттае а.

ЧуIе моттигаш тоаечеи хьалъечеи бахача наха новкъостал дар духьа союзнии автономнии республикай Министрий Советашта, халкъа депутатий моттигерча Советий исполкомашта тIадиллад хIанз йолаш йолча йIаьххача хана пайда эцача предметий проката пункташкеи ательешкеи бахача наха проката чуIа моттигаш тоаечеи хьалъечеи хана лелаю зIамигача механизаце средстваши инструменти телга а хIаьта иштта уж балхаш дара специалисташа консультаци елга а вIаштIехьдаккхарахи ремонташ - гIишлошъеча организацешка цу тайпара гIулакхаш дергдола пункташ вIашагIйохкарахи долча дешага хьажар а къоастадар а.

# ЛЮЦЕРНА ГИ—ДУКХАГIА

**Люцерна ги доаккхача республика кхаш леладераша караерзаяь опыт ювцаш семинар хилар укх деношка Грозненски района Ленина цIерагIча колхозе.**

**Цига дакъа лоацаш бар фуна лаьрхIа йола люцерна хьалкхееча боахамий кулгалхой, специалисташ. Семинар хьайнйллар КПСС обкома шоллагIча секретара Д. Г. Завгаева. Люцерна ги хьалкхедечеи паччахьалкхенга из дохкачеи республика колхозаша а совхозаша а караерзаяьча опытах а дIахо йодача хана из дукхагIа даккхара де дезарех а доклад йир Нохч-ГIалгIай АССР юртбоахама министра М. А. Арбиева.**

Партеи правительстван баьча соцамагIа республике промышленни хьисапе йоккха база хьалъю шер-шера 4,2 эзар тонн люцерна ги доаккхаргдолаш. Цу фуно таро хулийтаргья РСФСР областашкеи краяшкеи хIара шера 250 — 300 эзар гектар доакъара лаьрхIа люцерна хьалкхее.

Гина лаьрхIа йола люцерна хьалкхееш 45 колхози совхози я республике. Цу гIулакха хьакъоастадаьд 25 эзар гектар лаьтта. Индустриальни технологегIа люцерна хьалкхеяра республике лоацача юкъа хьалъяьй материально-техически база, кийчъяьй кадраш, караерзаяьй хоадам боллаш йола опыт. Ги доаккхаш дола боахамаш Iалашдаьд минеральни удобренешца, химикаташца, техникаца. Хьал а яь дIаеннай цхьан сезонагIа 2500 тонн ги цIендеш йола кхо станции цхьа заводи, Наурски районе хьалъе йолаяьй кхы цхьаькха завод. Дерригача боахамашка йолаш я ги оарда хьатташ а из цIендеш йола линеш а.

Укх тIеххьарча шерашка дукха балхаш даьд боахамий а РАПО а кулгалхой, специалисташ, бригадираш, звеньевойш гина лаьрхIа йола люцерна хьалкхеяра Iомабара, цар квалификаци лакхъяра. Хьалха латтарий опыт дIайовзийташ семинараш а чакхъяьхай. Республика викалаш Краснодарски Ставропольски краяшка, Волгоградски Саратовски областашка, Киргизски ССР а баха цигарча кхаш леладерий опыт Iомаеш а хиннаб.

Иштта гIулакхаш вIаштIехьдахарах лоацача хана хьакъоастадаьча лаьтта дIайийнай фуна лаьрхIа йола люцерна. Цох 70 процент промышленни технологи юкъейоалае таро хулийташ долча шерача мугIарех хьалкхею. Нагахьа санна 1981 шера 50 тонн ги кийчдаьдале 1984 шера 1300 тонн кийчдаьд из.

Цхьабакъда, дIададахача шера паччахьалкхенга люцерна ги дохкара план кхоачашъяьяц 34,4 процент мара. Кхаь шера декхар тIадисад из кхедеш йолча Грозненски, Гудермесски, Малгобекски, Надтеречни, Наурски, Шелковской районашта. 1984 шера паччахьалкхен план йиъ процент мара кхоачаш а ца еш геттара эсала къахьийгад Грозненски района боахамаша.

Хьувкъам лоха болии хьалкхею люцерна. ДIадахача шера республике гIолла юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 0,6 центнер мара ги даьккхадац. Цхьайолча районашка кхы а эсалагIа ба хьувкъам.

Ла йиш йоацаш гIулакх да Грозненски района Ленина цIерагIчеи «Советская Россия» яхачеи колхозаша, Шелковской района «Путь к коммунизму», «Коминтерни» яхача колхозаша, «Семеновод», «Надтеречный» совхозаша 10 килограммагара 28 килограммага дIакхоачаш мара хIара гектара тIара ги ца даккхар.

Цар а кхыча а боахамий кулгалхошеи специалисташеи эхьи бехки а ца хеташ тесса дитад из боккха лоархIам болаш дола гIулакх. Массанахьа ма доаггIара вIаштIехьдахадац коллективни подрядагIа къахьегаш йолча звенойи бригадийи балхаш.

Докладчико цу хьакъехьа дукха масалаш доаладир. Шелковской района «Путь к коммунизму» «Красный пахари» яхача колхозашка хIара мехотряда тIачIоагIъяьй 1500 гектар гина лаьрхIа йола люцерна. Мехотряде болх беш хул 15 — 25 саг. Цар низ дIакхачац деррига балхаш шоай ханнахьеи дикеи чакхдаха, цул совгIа цар техника кхы тайпа балхаш де а хьежаю. Кхоззадиазза мугIараштa юкъе обработка е йоагIача цкъа культиваци а яьккхаяц, тоха доагIача боараме хий а техадац. Юххера а 3000 гектарах цу шин колхозо хIара гектара тIара 28 — 35 килограмм мара ги даьккхадац. Цу гIулакха бехке ба цар председателаш Н. С. Бузинный, В. Д. Мороз.

Белгалдаьккхар Iалама хьалаш дика хиннадеце а агротехнически бокъонаша дIа ма деххара балхаш чакхдаьхача боахамашка дIадахача шера люцерна дика хьувкъаяь хилар. Иштта, «Новогрозненский», «Гвардейский», «Наурский», «Победа», «Советская Россия», «Братский» совхозаша хIара гектара тIара 1,5 — 2,5 центнер кондицегIа дола ги а доаккхаш толаме кхоачашъяьй паччахьалкхенга из дохкара планаш. ХIаьта 77 тонн ги дехкача «Гвардейский» совхоза 770 тонн комбикорм еннай, 500 эзар сом цIена пайда хиннаб.

Хьалха хьажкIаш тIахиннача лаьтта дIайийна люцерна дикагIа хьувкъилга а дуккхача шерашка тIаювла баьцаш тIахиннача кхашка из дIае мегаргйоацилга а хьахьеккхар. ЦхьоалагIчеи шоллагIчеи сортах хила деза дIадувш дола ги а. Хьалхадаьккхар 2 — 3 сантиметр мара кIоаргал долаш лаьтта из Iочудаха хила йиш йоацилга. Нагахьа санна 4 сантиметр из дахийтача хьатIадаьнна хилац 45 процент мара. Люцерна нийлха тIальнка хилар из да.

Гина лаьрхIа йола люцерна дIае еза юкъера шорал 70 сантиметр а йолаш шерача мугIарех. ТIаккха дикагIа вIаштIехьдовл хьатIаяьнначул тIехьагIа обработка е а, зене йолча хIамашта духьала химикаташ етта а. Иштта дIайийна люцерна 18 эзар гектара тIа я.

ЛерттIа доал ца дарах вочa хьаде я Грозненски района «Советская Россия» яхача колхоза, «Семеновод», «Верхне - Наурский» совхозий, Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхоза кхашкара люцерна.

Семинар чакхйоалаш къамаьл дир Д. Г. Завгаева.

— РСФСР дуккхача областашта люцерна ги тела дезаш декхар тIадиллад республика кхаш леладерашта. Из кхоачашдарга хьежжа мара дегIая йиш яц цу областей доакъара база. Тахан укхаза йийцача рекомендацеша таро хулийт укх шера 4200 тонн люцерна ги даккха. Дукхача боахамийи бригадайи опыташа хьахьокх из декхар кхоачашдуларгдолаш хилар. ПланагIа даккха доагIа ги даккха хьалаш долаш я хIара колхоз, совхоз. Де дезар да — шин ханнахьеи агротехнически бокъонаша дIа ма деххареи хIара балха операци чакхъяккхар.

**С. АУШЕВ.**

# ВОШАЛ, ДОТТАГIАЛ, ЯХЬ

**13 апреле город Орджоникидзе парте обкома заседаней зале КПСС Нохч-ГIалгIайи Къулбаседа-ХIирийн обкомий бюрой вIашагIтеха заседани хилар. Цига хьажар шин республика кхо шу хьалха къахьегамхошта идейно-политически, интернациональни, атеистически кхетам балара шоаш цхьана оттаяь мероприятеш кхоачашъярга. 1985 шера социалистически яхь лелаяра договора кулгаш яздир.**

Президиуме ба Нохч-ГIалгIайченера баьхка хьаьший: парте обкома хьалхара секретарь В. К. Фотеев, Лаккхехьарча Совета Президиума председатель Х. Х. Боков, Министрий Совета председатель М. А. Керимов, Социалистически Къахьегама Турпал, В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода вокхагIвола оператор Н. И. Ведерников, ГрозНИИ директор С. Н. Хаджиев, город Грознерча школа-интерната директор З. С. Омарова, «Назрановский» совхоза механизатор, республика Лаккхехьарча Совета депутат М. Б. Ужахов. Зале ба Къулбаседа-ХIирийчен партийни, советски органий кулгалхой, общественноста викалаш, производстве хьалхалаттараш.

Заседани хьаеллаш парте Къулбаседа-ХIирий обкома хьалхарча секретара В. Е. Одинцова шоай республика коммунистий, болхлой, колхозхой, интеллигенце цIерагIа дег тIара моаршал хьаттар вежарашха йолча Нохч-ГIалгIайченера баьхкача хьаьшашка.

— Тхо даим дог гIоздаьнна долаш тIаэца кийча да, — аьлар цо. — партецара, балхацара тхоай доттагIийи новкъостийи, тхоашца даим социалистически яхь лоаттаераш.

ХIаьта тахан доккхал а деш, укх заседане вай дIаала йиш йолаш да Къулбаседа-ХIирийчени Нохч-ГIалгIайчени областной партийни организацеша, къахьегама коллективаша цхьана чакхдаьха гIулакхаш бахьан долаш дика морально-психологически хьалаш хьаде карагIдаьннилга.

Шин къамаьл чакхдоалаш нов. Одинцова вежарашха йолча шинна а республикай къахьегамхоша, шоайла дIаюха лоаттаду беркате гIулакхаш дIахо деба а деш, парте XXVII съезда накъаболхаш керда толамаш дахар ловш ловца баьккхар.

Цул тIехьагIа къамаьл дир парте Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара В. К. Фотеева.

— Цхьана мероприятеш чакхъяхара парте шинна а обкомо оттальча плано вай партийни, советски, боахама, общественни организацей гIулакхашта беркате влияни яь ца Iеш, кхы а дикагIа материальни а духовни а потенциалах пайда эцара, боахама а культурни а декхараш кхоачашдара гIо даьд, — аьлар цо. — Белгалданкха безам ба вай увттаеча мероприятей цхьайолча позицешка хьажача гIулакх дикагIа оттадара йола таронаш кIезига ца хилар.

Дуккхача халкъий викалаш бахача вай республикай хьалашка къаьстта боккхача лоархIаме да дерригача къаминий народностийи хьашташ теркалдеш санна хIара сага уйлаши гIулакхаши вай деррига социальни вахар, общества дегIаахара перспективаш белгалйоахаш йолча общественни идеалашца практически дувзаденна хилийтара йоахо яр. ХIаьта вай цхьана беш бола болх а из гIулакх толаме чакхдаккхара тIаберзабаь хила беза, — аьлар нов. Фотеева шин къамаьл чакхдоалаш.

Заседане къамаьл даьча «Назрановский» совхоза механизатора М. Б. Ужахова дийцар шоай боахама коллективо Пригородни района «Чермен» колхоза къахьегамхошца лоаттаеча яхьах, доттагIалах. Тха къахьегамхошта дукха безаши лоархIаши ба цар звеньевойш Алагов Темирби, Мациев Зайт, Цаболов Тарас.

— Соахка царца цхьана 60 гектара тIа «доттагIала кхай тIа» хьажкIаш дIайийнаяр оаха. Цигара хIара гектара тIара 60 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуера. Иштта цхьана чакхйоах общественно-политически мероприятеш, цIейш дезду.

ХIама ийша моттиг нийсъелча е низкъала хало хьалхашка эттача эггара хьалха новкъостала оарцагIбоал доттагIий. Доакъарца, гIишлон материалашца, фуца дIа-юха гIо деш хиннад тхо.

СССР Лаккхехьарча Совета депутата, ВЛКСМ 50 шу дизара цIерагIча Орджоникидзевски электроламповии завода комсомольско-кагирхой коллектива бригадира А. Ш. Цхурбаевас белгалдаьккхар, шоай заводе 32 халкъий викалаш цхьа дезал санна къахьегаш хилар. Царна юкъе ба хIирий, эрсий, гIалгIай, гуржий, эрмалой, кхыча къамех бола нах. Цар дукха доттагIий ба Назрановски ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» заводе. Уж каст-каста шоайла вIашагIбетталу, балха итогаш ю, доттагIала вахташ дIахьу. Шоайла яхь лоаттаеш заводий коллективаш хинна ца Iеш, цар бригадаш а, къаьсткъаьста нах а ба. Иштта, шоайла массехк шера къахьегама къовсам лоаттабеш я тха Бидоева Николаяси цар Оздоева Хьаваси кулгалду бригадаш. Тха вIашагIкхетараш даим бокъонца дола цIейш санна безаме, санкъердаме чакхдувл.

Иштта, шинна а республикай халкъа боахама дуккхача доакъошка къахьегача наха юкъера гIулакхаш тIа-тIа дегIаухаш, чIоагIлуш хиларах, уж кхы а беркатегIа хилийтара де эшарех дувцаш къамаьлаш дир ГрозНИИ директора С. Н. Хаджиева, Орджоникидзерча № 12 йолча юкъерча школа парторганизаце секретара, РСФСР школа заслуженни хьехархочо К. Ф. Скоробогатченкос, яздархочо И. М. Базоркина, К. Л. Хетагурова цIерагIча Къулбаседа-ХIирий паччахьалкхен университета профессора Н. Ф. Шотаева.

Дийцача деша хьакъехьа Нохч-ГIалгIай а Къулбаседа-ХIирий а республикашта юкъера доттагIал, вежарий хьисапе дIа-юха леладу гIулакхаш дегIадоаладара а кIоаргдара а тIалеста соцам тIаийцар.

Цул тIехьагIа 1984 шера республикаша экономически а социально а дегIаухаш баьча балха итогаш йир. 1985 шера социалистически яхь лоаттаяра де эшарех дийцар.

Къамаьл даьча Къулбаседа-ХIирий АССР Министрий Совета председатела М. Г. Цагараева дIайовзийтар гулбеннараштa пятилетка диъ-лагIча шера а карарча шера хьалхарча квартале а республика экономически, социально, культурно дегIаухача карагIдаьннар. динза дисар.

1984 шера итогех Ерригроссийски социалистически яхье котъьннарг а лаьрхIа республикана РСФСР Министрий Совета, ВЦСПС карара кара тела ЦIе байрахх еннай.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела М. А. Керимова хоам бир продукци маьхалъяккхара план 1984 шера республика 106,3 процент кхоачашъяьлга, лийрхIачул тIех 26,6 миллион сома маьха продукци ехкалга. Республикана карагIдаьннад ялат, шекара свекла, коартолаш, комсаш, тхьамка, дулх, шура, фуаш, тха дохкара планаш кхоачашъе.

Цунца цхьана, белгалдаьккхар халкъа боахама интенсификаци еча ледарлонаш ювлийтилга, кхоачамбоацараш дIадахара тIагIертта къовсам лоаттабе безилга.

1984 шера итогаши 1985 шера йола договори ювцача дакъа лаьцар В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода вокхагIволча оператора, Социалистически Къахьегама Турпала Н. И. Ведерникова, Пригородни района Ленина орден лелаеча Ленина цIерагIча колхоза доярка Р. К. Багаевас.

1985 шера социалистически яхь лоаттаяра Нохч-ГIалгIай а Къулбаседа-ХIирий а АССР къахьегамхоша оттадаьча договора кулгаш яздир шинна а республика кулгалхоша, производстве хьалхалаттараша.

Цул тIехьагIа хьаьший а фусамдай а хьожаш хилар керда хьалъяьча пионерийн дешархойн Дворецага, цига гойташ хиннача берий кхолламга.

Цу дийнахьа Октябрьское яхача юртара культура Дворец, цун гонахье хьалйизаяр Пригородни районера а царца яхь лелаеча Назрановски районера а вIашагIкхийттача нахах. Массанахьа хозаш дар доттагIаша вIаши безаме ду къамаьлаш, дIа-юха бу бегаш. Хьагучайоал городера йоагIа Нохч-ГIалгIайчени Къулбаседа-ХIирийчени кулгалхой, къахьегама коллективай викалаш чубагIача автомашинай колонна. Хьаьшаша а фусамдаьша а зизаш дохк Двореца хьалхашкарча В. И. Ленина памятника хьалхашка.

ТIаккха коа лоххаш музыка йолаш халхараш деш дег тIара безбаь хьаьший тIаэц гулбеннараша, чухьех уж шоай Двореце. Укхаза дIайолалу Нохч-ГIалгIайчени Къулбаседа - ХIирийчени викалий митинг. Из хьаелл парте Пригородни райкома хьалхарча секретара В. А. Стоянова. Цо оал: — Тахан вай вIашагIкхийттад доккхеи догIоздоаккхеи цIей дездара, халкъий доттагIал — из вайна даим дегIаахара низ тела хьаст.

Шинна а республика къахьегамхоша шоайла лоаттаду бувзамаш денгара денга чIоагIдеш хиларах дийцар укхаза къамаьлаш даьча Къулбаседа - ХIирий а Нохч-ГIалгIай а АССР-ий Лаккхехьарча Советий Президиумий председателаша Т. Б. Сабанова, Х. Х. Бокова. Белгалдоахар, мехка экономика, культура дегIайоалаеча хIаране юкъекхухьача даькъан мах вай цун къаманга хьежжа а ца беш, из дакъа доккха е зIамига хиларга хьежжа белга.

Сийлахь-доккхача СССР халкъий доттагIало балха тIа, вахаре толамаш даха шоай аьттув боалийташ хиларах дийцар Пригородни района Ленина цIерагIча колхоза коартолаш лелаеча комсомольско-кагирхой звеной кулгалхочо М. Б. Венбузаровас, Къулбаседа-ХIирийчен Майски юкъерча школа директора Е. В. Исаевас, «По заветам Ильича» яхача колхоза мехотряда начальника А. И. Тищенкос, Грозненски школа-интерната директора З. С. Омаровас.

Митинге хинначар Къулбаседа - ХIирийчена Нохч-ГIалгIайчени къахьегамхой тIахьехаш кхайкарал тIаийцар.

Цул тIехьагIа гулбеннараш хьажар шинна а республика профессиональнии самодеятельнии артисташа оттадаьча концертага.

**С. МАЙСИГОВ.**

✦

СУРТАШ ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) шинна а республика викалий группа: Ф. Ногаев — Социалистически Къахьегама Турпал, «Магнит» завода фрезеровщик, А. Цхурбаева — СССР Лаккхехьарча Совета депутат, электроламповии завода бригадир, Т. Алагов — Социалистически Къахьегама Турпал, «Чермен» колхоза звеньевой, З. Омарова — Грознерча школа-интерната директор, Н. Ведерников — Социалистически Къахьегама Турпал, В. И. Ленина цIерагIча ГНПЗ вокхагIвола оператор, М. Шульженко — «Севосетинпромстрой» треста гIишлошъерий бригадир, М. Ужахов — НГIАССР Лаккхехьарча Совета депутат, «Назрановский» совхоза механизатор.

Лохерчу тIа: хьаьший тIаэцаш Октябрьски ДК-на хьалхашка этта ловзар.

### Вай-производства дай

# БАХЬАНАШ ЛЕХА ДЕЗАЦ

Тха фабрика коллективо укх шера цхьенна а бетта кхоачашъяьяц производственни планаш. Соаккара шу а доккхал де хIама долаш чаккдаккхензар оаха. Низткъа план кхоачашйир, хIаьта из дикка тIеххкхоачашъе а тха таро яцар аьлча, харц хургда. Тха болх лерттIа дIа ца бохийтар да къахьегамен производственни дисциплина во хилар. Соахка прогулаш ярах 859 сагадий доадир. Из бахьан долаш предприятена Iалальмате доккха зе хилар. ХIаьта итт-пхийтта минута балха тIехьабуьлилга-м тха фабрике массазара хIама а хинна дIаэттад. Дукха прогулаш ю укх шера а.

Сона санна из хIама дахьа а дита а моттиг йоацаш новкъа да предприятех дог лазаш болча дукккхача болхлошта.

Сона хетачох шоай коллектива гIулакхаш бе-башха ца хеташ прогульщикаш, лодыраш, брак ераш, болхло яхача сий долча цIераца тарлуш доаца ийрча гIулакхаш доакка нах шоаш ма берра хьагучабаха беза а уж совцабе беза а ха хьатIакхаьчай, хIанз цар леладер кхы дIахо ла йиш йолаш дац!

Малашб тха дисциплина телхаераш, болх лерттIа дIабахера новкъарле ераш? Царех ба кхоалагIча цехера З. Бештуева, йиълагIча цехера Х. Мурдалова, механически участкера А. Байтаев, кхыбераш.

Дисциплина толхаярах хIанзле 7 саг балхара дIаваккха вийзав фабрикера.

Дисциплина лоха хилар, брак йолаш продукци арахецар цхьа овла боацаш хIама дац. Цу гIулакха кулгалхой а бехке хилара тешал деш дола масалаш доаладергда аз. Бетта баьча балха итогех цехе хьалхара моттиг яьккхача участкана 30 сом преми хьожаю профкомо, мастера 20 сом профгрупорга 15 сом. ТIаккха хIара участке-м къахьегаш 30—40 саг ма вий, цудухьа тхона цхьацца сом кхачац цу «премех». Нийса дий из? Данне а дац! Цул совгIа, премеш хьежаеча хана озабезамаш деш моттигаш а хул...

Бетта цкъа ю оаха балха итогаш. Сона а са новкъосташта а хетачох хIара итт ди массаза доал а е эза уж. Иштта, вайна цкъарчоа лоадам боацаш хетача, вай теркал ца деча «кагийча» хIамаша а новкъарле ю къахьегама овсарле лакхъяра, къахьегамцара наьха безам совбаккхара.

Дукха хо йоаццаш собрани хилар тха 4-ча цехе. Цига цIенхаштта дийцар дисциплина чIоагIъярахи, хIаране бехктокхам айбарахи. Массане теркам тIаозаш, царна даим дагадоаллачох дар толашагIа йолча болхлочо, хIанз шийтталагIча пятилетка чотагIа къахьегаш йолча Крайблот Галинас даь къамаьл. Собране хийлане цIийвала вийзар прогулаш ярах, балха хана конвейер тIера дIаахарах. ДоагIар дIа ца оалаш битанзар кулгалхой а.

— Аз укх фабрике болх бу дуккха шераш да, сай эггара хьалхара къахьегама никъ а укх фабрикера дIаболабаьб аз, цудухьа сайха йизза йола производства да лоархI техан. Са бокъо я сайна уллув харцахьбаьннарашкара лерттIа болх бир хьадеха, — аьлар собране Г. Крайблот.

Аз а со санна болча дуккхача кхыча болхлоша а дика кхетадора Галинай дагардар: бе-башха довцаш ма леладе хьайна тIадилла гIулакх, лакха лоаттаде деза фабрика сий.

Хьаеча продукцена юкъе брак йолаш моттигаш нийслу тха укх тIеххьарча хана. Из нийслу дукха нах ца тоъаш хилар бахьан долаш. Масала, цехе эш 245 болхло, хIаьта таханарча дийнахьа 194 мара вац. ХIаьта цеха план 245 сага лаьрхIа ма йий. Из кхоачашъе гIерташ сухал бу, тIаккха брак а хул. Цхьаькха а да чIоагIа новкъарле еш. Тхона эша бийдал ханнахьа лоаттае снабженцаш оарцагIбувларе хургдоаца хIамаш нийслу тха балха тIа. Масала, хьаэцергья вай тха цех. Укх шера февраль бетта ах план мара кхоачашъянзар оаха. Из гIулакх нийсделар бийдал йоацаш дагIарах. ХIаьта из хьакхаьча яьлча план кхоачашъе гIерташ сухал бир. Иштта болх беш хилча хьаю хIама дика хила йиш йий?

Чакхъяьннай хьалхара квартал. Хиннар хинна даьннад, цхьабакъда, цу тайпара хIама кхы ца хилийтара, дисциплина а порядок а чIоагIъяра тохабала беза кулгалхой, партийни а профсоюзни а организацеш.

Объективни оалаш дола бахьанаш лехаш йоаю ха а кулгалхоша хьега къа а болх тоабара тIедерзадича хийцца ду лургдолаш да аз дувцар. Из дIадех КПСС ЦК мартовски Пленума решенеша.

**А. МЕРЖОЕВА,**
**Грозненски кога гIирс беча фабрика заготовщик.**

## *Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совете*

# ЛОРАДЕ КАГИЙ ХИШ

Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совета Президиума арагIанара заседани хилар.

Ден повестка тIа лаьтта хьалхара дош дувцаш белгалдаьккхар, массехк министерства, объединене, ведомства, горисполкомо, райнсполкомо эсала кхоачашдеш хилар республикера кагий долха хиш бIех ца долийташ, аха ца йоагIа хIамаш чу ца ухийташ лорадарах дола НГIАССР Министрий Совета соцамаши распоряженеши. Юрта боахамей хьун боахамей министерсташа, «Чеченингушплодоовощхози» «Чеченингушвинон» яхача объединенеша, «Птицепром» тресто, Нохч-ГIалгIай Респотребсоюзо карарча пятилетка диъ шера чухьа цIаккха а плана юкъедихьадац кагийча долхача хишта во Iаткъаш дола хIамаш дIаяхара тIадерзадаь дола хиш лорадара гIулакхаш.

Кагий долха хиш бIехду хьайбаш леладеча фермашкара дIаухача бIехача хиша, «Горец», «Гехинский», «Красноармейский», «Кучаринский», «Джалка», «Курчалоевский» яхача совхозашка, Ножай-Юрта районерча А. Шериповен XXII партсъездеи цIерагIча колхозашка, «Западная» оалача птицефабрика бIехду хиш транспорто хича гIолла лела а лелаш.

НГIАССР хьуна боахама министерства кхоачашъяц, Гослесфонда чудоагIача лаьтташа чулоацача хиш лорадара зонаштеи хи йистошкарча хьуний оасаштен проектировани яра йолча заказчика функцеш, чакхдахац долха хиш лорадара тIадерзадаь гIулакхаш. Гослесфонда территоре тIа гIолла чакхдувлача хи хьарсамаш лоамашкарча даькъа тIа бIехдаь да чудадача десои гаьнашеи. Кийчдаьча десаи эрн тIаювлача баьцовгIаштеи траспортировка ю хи хьарсамашта чугIолла.

НГIАССР юрта боахама министерства, «Чеченингушвинон» «Чеченингушплодоовощхози» яхача объединенеша, кхыча паччахьалкхен предприятеша кхоачашдаьдац хиш лорадара йолча зонайи долхача хиний йистошта дIатIаоттача хуна оасай зонаша чулоаца моттигаш лаьтташ боахама гIулакхаш дергдоацаш дIахоададара дола балхаш. «Красноармейский», «Шалинский», «Горец», «Гехинский», «Кулаинский», «Овощевод» совхозаша хIанз а тIехьа оах Марта, Геха, Джалка-Басс, Эса, Ферта яхача а кхыча а долхача хишта йистера лаьтташ. КПСС XXII съезда цIерагIча колхозо, Ножай - Юртовски ДРСУ, Урус-Мартана райпос гIишлош хьалъю Геха, Марта, Аксай яхача кагийча долхача хишта йисте.

ХIанз юлаш я автотранспортни средстваш Грозненски, Гудермесски, Шалински, Урус - Мартановски, Ачхой-Мартановски, Сунженски, Назрановски районий територеш тIарча кагийча долхача хиний хьарсамашка чу.

Цу ерригача факташа тешал ду. йоахар заседане, НГIАССР Минводхозо, хих вайда ийбарап лорадаран регулировани яра йолча Терски бассейнови (территориальни) управлене, республика министерствашка, ведомствашка, горисполкомашка, райисполкомашка хаьдда дола гIулакхаш ца дара кагий долха хиш бIех ца долийташ, ахийта йиш йоаца хIамаш чу ца ухийташ лораделга чIоагIдара.

НГIАССР Министрий Совета Президиумо хьадийхар деха доаггIача министерствашкара, объединенешкара, ведомствашкара, горисполкомашкара, райисполкомашкара белгалдаь кхоачамбоацараш дIадахар, 1981 шера 31 марта баь «Нохч - ГIалгIай АССР кагий долха хиш бIех ца дайташ, ахийта йиш йоаца хIамаш чу ца ухийташ, лакъа ца лакъийташ лорадарахи цар хин ресурсеех хьаькъалагIа пайда ийбарахи» бола а 1982 шера 7 январе баь «Нохч-ГIалгIай АССР кагийча долхача хиний хий лорадара зонайи хи йистошкарча оасайи боарамаш чIоагIдарах бола а соцамаш, 1982 шера 13 июле енна цу деша хьакъехьара распоряжени дувцилга а йоацаш кхоачашъяри.

# ТЕРКАМ ТIАБАХИЙТА КЪАХЬЕГАМХОЙ ПИСЬМОШТА

НГIАССР Министрий Совета Президиум хьежар республика цхьайолча министерствашеи ведомствашеи граждананий письмошцеи цар багагIа деча лоткъамашцеи бувзабенна беча балхах долча дешага. Президиумо белгалдаьккхар гражданаша деш долча дехарий даькъе беш болча балха хьакъехьарча дешашка министерствай, ведомствай коллегей заседанешка юкъ-юкъе хьожаш хилар, деш дола лоткъамаш хилара бахьанаш гучадахара а дIадахара а тIадерзадаь гIулакхаш. Къахьегамхой предложенеши замечанеши теркалъю, экономически социальни дегIаахара текущи а перспективни а планашта юкъекхухь. ТIеххьарча шерашка чIоаггIа тоабаьб массехк министерстваи ведомстваи граждананий письмошцеи цар багара деча лоткъамашцеи беш бола болх, хIаьта цо кIезига новкъостал даьдац къахьегама коллективашка, учрежденешка, организацешка дика къахьегама а быта а хьалаш, хила йоагIаш йола морально - психологически климат хьаяра, производственни планаш толамца кхоачашъяра.

Цунца цхьана заседане белгалдоахар, республика министерсташа, паччахьалкхен комитеташа граждананаша деш долча дехарашка хьажара тIаберзабаь беш бола болх хIанз а бизза парте XXVI съездо «Къахьегамхой письмошцеи предложенешцеи беш бола болх КПСС XXVI съезда решенешка хьежжа дIахо тоабара де дезача гIулакхех болча» КПСС ЦК соцамо дIадехарашка хьежжа ца хилар. Беш бола болх кхоачамбоалаш долча кхоачамбоацарий культурни гIулакхашка долаш долча кхоачамбоацарий хьакъехьа заявленеш ца тийлача, ца лийткъача, критически замечанеш ца йича ца боалача къахьегамхой кхоачабеш дола бахьанаш дIадахара.

НГIАССР Министрий Совета Президиумо тIадиллар Нохч - ГIалгIай АССР министерсташта, паччахьалкхен комитеташта, ведомстваша граждананаш тIанйбелга вIаштIехьдоаккхачара кхоачамбоацараш дIадоахилга. Граждананий предложенешка, заявленешка, лоткъамашка хьажара порядка хьакъехьарча законодательства дIадехараш цIенхаштта кхоачашделга Iалашдар. Дувцаш долча деша даькъе ведомствана чуйоагIача организацешкеи ведомствашкеи беш болча балха лоаттабу тIахьожам чIоагIбелга, министерствайи ведомствайи коллегешка организацейи учрежденейи кулгалхошка ханханнахьа ладувгIар.

Динза дардоацаш хIама да оттаяь йола граждананаш тIайнбара. порядок телха ца еш кхоачашъяр, нах царна аьттув болча хана юкъарчал доацаш къахьегама коллективаш, уж бахача моттигашка тIайнбар. Хан-ханнахьа юкъарадерзаде а анализ е а еза граждананий дехараштa, теркалде деза боахама а социально-культурни гIулакхий а даькъера хIара деннареи перспективни дехараш къестадеш, наказаш кхоачашдеш, къахьегамхой предложенеши критически замечанеши чакхйоахилга.

# № 7 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

Кепа а теха араяьннай КПСС Нохч - ГIалгIай обкома «Агитатора блокнота» аргIанара номер. Из дIайолалу парте обкома пленумах болча хоамаца.

Цун оагIонашта йолаш я «Дийна мел болчарел дийнагIа вар» аьнна В. И. Ленин ваь 115 шу дизара хетаяь Грозненски мехкдаьтта института философеи Iилмаи коммунизман кафедра доцента П. Юсупова язъяь статья.

«Агитаце практика» яхача рубрикаца я «Ше хьокхам луш ва» керте яздаь корреспонденци. Цу тIа дувц «Союзавтоматстром» опытно - экспериментальни завода наставниккий гIулакхехи йоакхонахи. КПСС обкома гIишлошъяра отдела инструктора Х. Минтуева кийчъяьй «Кхетамца пайда эца таронех» яха статья.

Стахановски болама 50 шу дизара хетаяь я «Беркате традицеш ебае» яха Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университета доцента А. Больбухас язъяь материал. «Бакъдолчо фаьлгаш харцду» аьнна я Грозненски мехкдаьтта института общественни Iилмай кабинета заведующе А. Кривоноженкай корреспонденци.

# КИЙЧО ВО ЯЬЙ

Укх шера хIара гектара тIара 26 центнер ялат, 130 центнер коартолаш, 160 центнер баьцадаараш, 14 центнер генараш чуэца, доакъара единицашца лаьрхIача 110 эзар тонн доакъар кийчде социалистически декхар тIанийцад Сунженски района кхаш леладераша. ЛаьрхIар кхоачашдара геттара доккха новкъостал дергда хий дехкача лаьттаех нийсса пайда эцаро. Гектара тIара дукхагIа хьувкъам чуэцара, хий дехнара болх тоабе тIахьех КПСС ЦК октябрьски (1984 шера) Пленумо а. ХIаьта мишта йоахо ю районе цу гIулакха?

Геттара во вIаштIехьдаьккхад укхаза догIан хьисапе хий детта машинаш тоаелга. Уж хий деттараша шоаш тоае езаш я, аьнна хеташ ба цхьадолча боахамий керттера инженераш, Госкомсельхозтехника районни отделене специалисташ. Из нийса дац. Уж тоаяра запасной оатхалаш яц. Царех лаьца Госкомсельхозтехникага еина заявкаш а яц дукхагIдолча боахамашкара. Ленина цIерагIча колхозе догIан хьисапе хий детташ 7 машина я. Капитальни ремонт е езаш я уж ерригаш а. ГIулакх иштта доллаше а саготдеш вац цу боахама керттера инженер Бахаев. Кхы дикагIа вIаштIехьбаьккхабац уж агрегаташ тоаяра болх «Путь к коммунизму» колхоза керттерча инженера Бобровске а. Из бахьан долаш хий тохача 25 машинех болх бе кийча 18 мара яц. ЛаьрхIа тIачIоагIъяь транспорт йоацаш шоай болх лерттIа хьабе йиш йоацаш ба дукхагIдолча боахамий гидротехникаш, хIаьта къаьстта XX партсъезда цIерагIча, «Путь к коммунизму» яхача колхозашкара бараш. Белгалдаккха доагIа, «Путь к коммунизму» колхозе хий дуллаш 4569 гектар лаьтта долга, XX партсъезда цIерагIча колхозе — 3576 гектар.

Во кхоачашду шоай декхараш района хий дулла система тоае езаш йолча организацеша, къаьстта А. Накастоев начальник волча Сунженски ЧИВС-а юкъейоагIача В. Логачева кулгалдеча № 7 йолчен ПМК-ша. БIаьсти хий диллара планагIа цIенъе езаш хиннача 180 километр каналехи тоатолехи 110 километр мара цIенъяьяц, 42 гидротехнически сооруженех 28 мара тоаяьяц.

Лаьттана кIала гIолла йилла хий диллара хьаяь система тоаянза латт хIанз а. ХIаьта из болх бе безаш № 7 йола ПМК-а я. Из бахьан долаш 1216 гектара тIа хий дилла йиш йоацаш я Кировен XIX партсъездеи цIерагIа колхозаш.

Колхозашкеи совхозашкеи долча лаьттаех ма хулла бокххагIа пайда эцара типови договораш оттаделга юкъедоаладаьд укх шера тха районе. Из гIулакх диза чакхдаьккхачул тIехьагIа РАПО, Госкомсельхозтехника, «Сельхозхимия» районни отделеней, хинбоахама организацей болхлоша нийду ахча хий дехкача кхашнара чуийцача хьувкъамах тийша хургда. Цу лаьтташкара колхово е совхозо планагIа белгалдаьккха ялат, баьцадаараш, е кхыйола продукци чу ца ийцача, хьахинна зе меттаоттадергда из кхоачамбоацар нийсдалийтача организаце. ХIаьта бехке боахам ше хуле цо токхаргда боагIа хьувкъам чу ца эцар бахьан долаш хьахинна декхар. Из ахча РАПО-с дIадохийтаргда хий дехка лаьтташ тоалара. Бехке бараш белгалбахара лаьрххIа комисси вIашагIъеллай РАПО-с.

**Х. ДЗАНГИЕВ,**
**Сунженски РАПО воккхагIвола гидротехник.**

Суганпова Хамсата 18 шера къахьийгад тхьамка хьалкхедеш Советски района «Ленинский путь» яхача совхозе. Цу юкъа йоккха балха опыт кара а ерзаяьй. Толамаш довхаш къахьегаш йола Хамсат белгалъяьккхай орденаши медалаши а енна.

Цо хьалкхеяьй ше санна къахьегара тIера йола кхо йоI Зарган, Сацита, Аймани. БоккхагIбарий балха опыт хьаийца къахьегаш ба уж а. Инжараша дош деннад лакха хьувкъам болаш карарча шера тхьамка хьалкхеде.

СУРТАШ ТIА: 1. (аьрдехьара аьттехьа) «Ленинский путь» яхача совхоза болхлой, йижарий СуганповгIар Зарган, Сацита, Аймани.

2. Совхоза механизатор Саламов Шамсуддин теплицашта органически удобренеш хьатIакхухьаш воал.

**С. ШАХИДОВА сурташ.**

# ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

## ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

### СОЦИАЛИЗМА МАШАРА НАСТУПЛЕНИ

«Правда» газета редакторца М. С. Горбачева хиннача къамаьле дIахьенха йола советски арахьарча политика керда лоархIаме инициатива дерригача дунен тIа тIанийцай социализма цхьаькха цхьа машара наступлени санна. ХIаьта из иштта хила доагIаш а да. Ховш ма дий дукха хана денз халкъаша уж ши дош: машари социализми, цхьатарра лоархIаш долга.

ХIанз ерригача континенташ тIара дукха нах хIанзарча дунен кхела хьинаре воздействи е гIертача хана къаьстта чIоагIа актуальни хиле дIаотт машар чIоагIбар духьа, кхохкам кIаьдбарга довлара паччахьалкхенаша деш дола практически конструктивни гIулакхаш. Духьал из бахьан долаш ерригача машар безаш йолча адамлено иштта чIоагIа могаду М. С. Горбачева дIакхайкаяь, юкъерча гаьналга кхоача ший ракеташ дIайоаржаяра ший цхьан оагIорахьарча порядкагIа Советски Союзо моратори оттаяр, Европе юхадухьала оттара деш дола кхыдола гIулакхаш совцадар санна йола йоккха акци. Из — вай мехно дика уйла йолаш яь цIенхашттара акт я. Советски Союзо баьккхача цу гIана вокх оагIорахьара реакци — герзаш Iоаделга соцадареи цу саххьате уж кIезигде доладареи декхар бокъонца кхоачашде лерхIаш хилар хьахьокхаш дола хIама.

Кхыметтел лондонск и «Дейли экспресс» яха проамерикански газета а белгалдаккханза даьннадац: «ХьалхагIа цу тайпара инициативаш Москвас хьакхайкаяь хиннай яхаш Европе юкъерча гаьналга кхоачача ракеташта моратори оттаяра хьакъехьара решени дош доацар да ала гIерталга Iовдала хIама да». Цу тайппара аьнад цу хьакъехьа, чIоагIагIа дипломатични форма йолаш аьнна дале а, Итале министрий совета председатела Б. Краксе «Аз хьаллацац, дувцар маневра хьакъехьа да яха уйла, — аьннад цо. — Сона хет СССР решени диалог е гIерташ хилара тешал деш йолаш. Миччa беса дале а из дош теркал де дезаш да, духхьал «ак» аьнна ца дуташ». ХIаьта, юххера а, цхьаькха цхьа авторитетни уйла йолаш ва цIи хеза вола американски паччахьалкхеи деятель, кхыча мехкашцарча гIулакхий сенатски комиссе председатель хинна У. Фулбрайт: «Советски инициативаш юха ца а тетташ, Рейгана администраце кIоаргга кхетае йоагIар уж. МоллагIа а, дунен халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбара тIадерзадаь дола конструктивни гIулакх могаде а цунна доаггIаш дола жоп дала а деза. Хала хете а КIай цIа массе а оагIорахьара духьале еш да герзаш Iоаделга юхаозара, хIаьта цу цхьан ханна цхьанкха бахьан а доацаш цу гIулакха Советски Союз бехке е а гIерт».

Советски машара наступлене Вашингтона дага ца хиннар тIаоттадаьлга гуш да. Гуш да иштта вай мохк дунен общественносто шерра хьаллоацаш хилар а. ХIанз де дезар да машар безаш долча дерригача низаша цхьана дунен тIара кхохкам кIаьдбара гIо дергдола, герзаш Iоадара никъ бехкаргбола реалистически решенеш лахара йола диалог кийчъелга.

### РАКЕТАШИ ТРАНСПАРАНТАШИ

Дунен халкъашта юкъера хьал кхерзме дегIадоагIаш хилар ше ма дарра укх тайпара хаттар оттача доазон тIа кхаьчад: дIахо мичахьа даха йиш я? Халкъий жоп цхьан тайпара да: герзаш Iоаделга соцаде деза ха хьатIаэттай, кхохкам кIаьдбарга юхадаха деза ха хьатIаэттай!

Из чIоаггIа а къаьгта а хьахьенхар дуккхача мехкашка чакхъяьннача бIаьстан машара маршаша. Цига дакъалоацаш хилар бIаьш эзараш нах. Цар колоннаш лийннай Англе, Малхбузен Германе, Итале, Бельге, Голланде, кхыча мехкий тIема аэродромашка, эггара хьалха тохара лаьрхIа американски ракеташ оттаеча моттигашка долхача наькъашка гIолла. Транспаранташ тIара лозунгаш: «ДIаяха «першингаши» ткъамаш дола ракеташи!», «Седкъашкарча тIемашта духьала — цIенача сигаленна тIехьа!», «Герза метта болх хьабе моттигаш!» — иштта да маршашта юкъе дакъалоацараштa ловш дараш.

ТIема духьаларча дуккхача наьха выступленеша тIакIалтIанхайсай европейски лаьтта американски ракеташ дIанийсъе йолаьчул тIехьагIа тIема духьалара болам бохабе шоай вIаштIехьдаргда мотташ Вашингтонои цун натовски партнерашеи гаьнара дар ца гуш увттаяь расчеташ. ГIулакхага диллача хьахиннар геттара кхыча тайпара да. Из болам Европе хинна ца Iеш кхыча континенташ тIа а чIоагIлуши низ болаши боагIа. Машара тIехьарча миллионаш болча къовсамхоша хаьдда дIадех герзаш Iоаделга соцадар. Уж чIоаггIа духьала ба Пентагоно увттаеча провокационни планаштеи уйлаштеи, космоса милитаризаци яра духьала, «оборонительни» герз да ала гIерташ, вIалла шоашта зе а даргдоацаш эггара хьалха герз тохара йола таро шоашта яккха США гIертара духьала.

Дерригача дунен тIа чIоагIагIа хьаллоацаш я лаьттан тIа герзаш Iоаделга соцадайтараи уж космосе ца кхачийтараи, ядерни герзаш чIоаггIа кIезигдара, юххера а уж цIендаь дIадахара тIаерзаяь йола Советски Союза конструктивни машара инициативаш. Машара маршаш йолча хана митингашкеи манифестацешкеи чIоаггIа екаш я ерригa ядерни арсеналаш латтачара меттахьа ца йоахийталга, ядерни герзашта тохкамаш делга дизза соцадайталга, лаьттан шара тайп-тайпарча регионашка ядерни йоаца зонаш хьаелга хьадехаш йола оазаш.

### НИКАРАГУАС УЛЬТИМАТУМ ДIАТIАЭЦАЦ

ВIашагIкхийттача Штаташа цхьаькха цхьа хIама даьд Никарагуа хьакъехьарча шантажа, кхерама, агрессивни акташта эскалаци яра наькъагIа. Президента Рейгана цу мехка правительствана хьалхашка, хIанзарча вашингтонски администраце оамалагIа ма хиллара «машара инициатива» хьисапе хьула а яь бокъонца лаьрхIача ультиматум оттаяьй.

Эхь дайна хиларга диллача ше санна кхы а доацаш долча цу хIаман чулоацам латт Никарагуана духьала интервенци йолаергья аьнна кхерам тIатассарах, нагахьа санна къам мукъадаккхара Сандинистски фронто котало а йоаккхаш чакхдаьнна хоржамаш цун правительствас 60 ди далалехьа вIалла ца хиннараш санна дIа а ца доахе американски тIахьожам а болаш керда хоржамаш чакх а ца доахе. Кхыметтел США конгресса викалий палата спикер Томас О'Нил а Iевеннавац, цо лаьрххIа заявлени яьй: Рейгана «машара инициатива» — из никарагуански правительствана йола ультиматум я: е цо аргда «оаш яххар да шоана», е 60 ди даьлча тха наха тIом болабергба».

Никарагуа правительства вIалла дIатIа ца эцаш йитай вашингтонски ультиматум. Мехка президента Д. Ортега аьннад, массане юкъара хоржамаш долча хана къам мукъадаккхара Сандинистски фронта платформа дуккха дукхагIболча никарагуанцаша хьаллаьцай. ВIалла къамаьл а хургдац хоржамий результаташ харцахьа лархIарен «ВIашагIкхийттача Штатий центральни разведывательни управлене хьаяьча, финансировани еш а лостам телаш а йолча наемниккий бандашца» переговораш ярен хьакъехьа, аьнна белгалдаьккхад цо. Цунца цхьана президента Ортега хьалхадаьккхад, машара гIулакха тешшаме тIехьа йола Никарагуа правительство никарагуански халкъа духьала хоарцонца а законагIа боацаш а бIеха тIом беш йолча США правительстваца переговораш е кийча хилар.

Рейгана администраце дIатIаэца тигац Никарагуа конструктивни а машар тIехьа лeладу а цхьаккха гIулакх, хIаьта царна цо луш дола жоп да цун доазонашта юхе керд-керда тIема низ совбоахаш хилар, агрессе керда акташ кийчъеш хилар. США с бокъо лац цу мехкарча халкъа ший вахар шийча ловча тайпара, цун чурча гIулакхашта юкъе ца а гIерташ, хьаде. Вашингтон юхаяла тугаш яц шийна ловча тайпара Никарагуа хувца гIертарах, цун халкъана ший лоIам начболла гIертарах.

США президента «керда машар бара инициатива» оалаш яр дерригача дунен тIа лоархIаш я Центральни Америкера политически гIулакхаш тоаделга дохаде, Вашингтона ловча тайпара йола режим цунна кач а йоллаш, никарагуански халкъа духьала цIий Iоухийташ бола тIом хьоабе гIерташ КIайча цIено лаьца никъ хьахьокхаш дола хIама санна. Центральни Америкера США зуламе планаш гуча а йоахаш, уж харцахьа а лоархIаш, дика уйла йолаш мел болча наха, машар безаш мел бараша «Никарагуана кулгаш тIа ма ихувдаде!» яхача лозунгагIа дуккхача наьха солидарноста болам дIабоаржабу.

**Г. ШИШКИН.**
**(ТАСС).**

Ангола мукъаяккхара Халкъа герзашцарча низаша (ФАПЛА) республика кхерамзлен низашца цхьана дIахо а толаме чакхйоах США ЦРУ а расистски ЮАР-а спецслужбаша а Iалашъеш йолча УНИТА яхача террористически групперча бандиташта духьалара операцеш. Бандитски формированеш йохаяра ФАПЛА-на доккха новкъостал ду Халкъа оборона организаце (ОНО) отрядаша, Халкъа фела бригадаша, бахача наха.

СУРТА ТIА: ФАПЛА тIемахой.

ТАСС фотохроника.

СИЙЛАХЬ-ЙОККХАЧА КОТАЛОН 40 ШУ ДУЗАШ

# ТIема ветераний вIашагIкхетар

Саго данм а уйла ю маьршача дунеи тIа, унахцIена волаш ваха. Халача тIема хана наьха могашал лораеш лаьтта, тIема юкъера човнаш хинна доарахой аракхиьа, дукхачарна шоллагIа вахар денна ба тахан Грознерча медицински училище гулбеннараш. Уж ба Сийлахь - боккха Даймехка тIом латташ лораш а медсестраш а хиннараш. ХIанз хапо кIайдаьд цар кортош, цхьабакъда уж дукха а къонагIа хетаргбар тIема Iазапо, халоно бIаргашта кIала хобораш, кортош тIа кIай чеш дитадецаре.

Царех цхьабараш тIом болалуш геттара къона хиннаб, хIанз медицински училище дешабагIараш санна. Бакъда, хьалхарча деношка бахаб уж моастагIчоа духьалъотта, вай эскархой човнаш ерзае. Царна юкъе хиннав медучилищера 145 саг. Хьалхарчарца бахаб тIем тIа М. Кромской, Ю. Дадаев, хIаьта училища курал еш я Советски Союза Турпал Г. Джунковская.

Уж берригаш дагабоха, цу лирача щерашка карагIдаьннар дувца дагахьа гулбеннаб ветеранаш - медикаш «Советски медикаш Сийлахь - боккхача Даймехка тIема шерашка» яхача шоай конференце. Ер хетаяь я хьатIадоагIача сийлахь - йоккхача Коталон 40 шу дизара цIейна. Дукха да цу наьха дагадоха а дувца а. ХIанз, тIом дIабаьнна дукха ха яьнначул тIехьагIа, каьхаташ ух царга шоаш Iоажала карара хьабаьхача нахагара. Масала, А. Волковайга каьхат дайтад 339-ча стрелкови дивизе полка воI лоархIаш хиннача В. Тищенкос. Цу хана ше зIамига кIаьнк хиннавале а цIаккха йиц ца луш дагалаьттай цунна шийна чов хилча операци а яь верзаваь денал дола кхалсаг. Цун денал, турпалал хиннилга тешал деш я Волковайна енна ЦIеча Седкъа шиъ орден. ХIаьта тIом чакхбаьлча а Грознерча . машиннаькъахой больнице хьинаре къахьегаш хьаярах а паччахьалкхен совгIаташ тийннад цунна.

Зале латта сатем бохабеш ек музыка, шоашка моаршал хатта боагIача города № 23 йолча берий бешарча зIамигабарашта ураовтт ветеранаш, царех цхьачар бIаргех хий доал, берий вахар иштта ираз долаш хиларах гIадбахаро даьккха хила деза из. Конференце доакъошхошта совгIаташ—книжкаш лу медучилища дешархоша.

Дукха лораш, медсестраш бисаб тIем тIара цIа ца боагIаш, шоай синош дIаденнад цар хьамсарча Даьхен а советски наьха а паргIато бахьан долаш. Дукхачар къахьийгад тIом боацача моттигашка кхайкора, кхыдолча халача лазарашта духьала къовсам лоаттабеш. Царех ба Итум. Калински районе лор хинна Сулаев, Грозне болх бaь Воскресенский, Володина, Мельник, кхыбараш.

ХIанз а дукхачар са ца лоIаш лораю наьха унахцIено ТIом болаш 153-ча стрелкови дивизе 250-ча медсанбата медсестра хинпай тахан укх конференце сона гуш йола М. С. Садовая. ЦIеча Седкъа шиъ орден леп цун пакха тIа. ХIанз из я республикански тубдиспансера медсестра. Иштта тубдиспансера медсестра я 88-ча стрелкови дивизе 288-ча медсанбата медсестра хинна М. С. Бочкарева а.

— Тахан укх зале ба, — дувц Нохч - ГIалгIайчен унахцIено лораяра министра П. Н. Камышникова, — вай даим сий де деза медикаш-ветеранаш М. Индербиев, В. Кириленко, Н. Романов, Н. Миронова, кхыбараш.

Иштта тIема ханара лораш дагалувц конференце къамаьлаш деча ветеранаша. Цу лирача хана моастагIчоа духьала лаьттарашта шоаш гIулакх мишта ду дувц Сийлахь - боккхача Даймехка тIема ветераний республикански госпитала начальника Т. Н. Лебедевас.

С. АРЧАКОВ.

СУРТА ТIА: медикий-тIема ветераний конференце къамаьл деш я тIема ветераний республикански госпитала начальник Т. Н. Лебедева.

И. ПЛИЕВА сурт.

# Малгобека сигале лораяьраш

Ахкан йIовхалах хинна ца Iеш, Тийрка доазонашка лира тIемаш хиларца а бIайха бар Къулбаседа Кавказе 1942-ча шерара август.

Дукха цIий Iодохийташ, низткъала тIемаш хинначул тIехьагIа Моздок дIа а лоацаш Тийркал сехьадовла вIаштIехьдаьлар моастагIчун танкайи гIашлой эскаре доакъой. Тийрка довкъашка тIехьашкабаьнначa вай бIухой цига дIачIоагIбала таро хургйолаш, юхасоцаве везаш вар моастагIа. Из декхар кхоачащдеш хиннаб вай летчикаш.

805-гIа штурмовой авиационни полк Грознена уллув латташ хиннай цу хана. Ерригача фронте сийле йоаккхаш фашистий гIаьрахошта духьала тIемаш даьд цу полко. Бомбаши пулемсташи етташ Моздокан Малгобекан уллув моастагIчун танкаши коммуникацеши йохальй, дукха фашисташ боабаьб вай летчикаша. Цу тIемашка къаьстта денал гойташ турпала тIом баьб капитан Рульков Василий Николаевич командир волча эскадрильерча асаша.

ХIанз отставкера полковник волча Советски Союза Турпала Сухоруков Иван Александровича шийн хьалха хиннача тIема командирах лаьца тха музейга язду: «Эггара хьалха В. Н. Рульковца со вIашагIкхийтар 1942-ча шера май бетта. Летчикаш «ИЛ-2» самолеташ лехка Iомабенна ха яр из. Города Куйбышева районе латтар цу хана 805-гIа штурмовой авиаполк. Цу полка шоллагIча эскадрильe летчикалла хьожаваьвар со. Цун командир Василий Николаевич Рульков вар.

Цу шера июнь чакхбоалаш Къулба - Малхбузен фронте хьожадир тхо. Эггара хьалха тIема операце тхо дигар В. Н. Рулькова. Цунна аьтта оагIорахьа яр са самолет. Харьков города уллув фашистий танкай колоннашта бомбаш етташ дар тхо. Толаме тIема операци чакх а яьккха, зе ца хулаш дерригаш а аэродроме цIадаьхкар. Тха командир тIема самолеташ лелаяра говзал лакха йолаш хилар накъадаьлар. Фегарча японски самураяшта йийтта, фашисташа тIом хьоабаьча хьалхарча дийнахьа денз цар самолеташта духьала лаьтта, чу са доацаш майра летчик вар Василий Николаевич.

Цул тIехьагIа города Харькова уллув хиннача тIемашка дукха зе хилар тха полка. Фашистий переправа штурмовать де вахача йохаяьяр са самолет а. Тыле тIехьашкаьккха материальни даькъе эшар Iалашдаьчул тIехьагIа, 1942-ча шера сентября юххье Къулбассда-Кавказа фронте дIаяхийтар тха полк.

Геттара чIоагIа фегара тIемаш деш хилар тхо цу тIехьарча бетта. Дийнахьа кхозза - диазза тIема декхараш кхоачащде баха безаш хулар летчикаш. Царех цхьан тIем тIара цIа ца боагIаш бисар цхьоалагIча а шоллагIча а эскадрилей командираш авиаце капитанаш Мельникови Рулькови. Докха зе дар тха полка хинар.

Василий Николаевич вувча дийнахьа со вацар цунца. Цу хана кулгалде звено а йолаш, тIом беш вар со. Бакъда, сона дика ховш дар денал долаши майрен В. Н. Рульков хиннилга. Боккъонца вола Даймехка патриот вар из. ХIанз а сона хьалхашка латт цун сибат, дагайоагIа цун оаз а...».

Иштта тхона хьалхашка улл цун однополчанина Яшкин Леонид Алексеевича капитана В. Н. Рулькова воIага дайта письмо. Цу тIа йоах: «1942-ча шера 25-ча ноябре тIехьашка йолхача моастагIчун танкайи эскареи колоннашта тIом беш бар полка летчикаш Эльхотовера Прохладне бодача наькъа тIа. Листа морхаши дохки долаш чIоагIа низткъала дар ди. Цу чоалханеча метеорологически хьалашка бомбащеи реактивни снарядащеи моастагIчун эскар хIалакдеш вар хьа да. Кхозлаг1а моастагIчунна бомбаш етта вахача фашистий зенитни артиллере йохайир цун самолет. Дабий-Юрта гаьна йоацаш Iоскай из. Хьа даьца хиннача новкъоста лейтенанта А. И. Кулагина йоагаш йола ший самолет тIаяхийтай моастагIчун эскар тIадола автомашинаш дукхагIа гулъенначa моттига.

Иштта майра моастагIчох латаш боабаьб 805-ча штурмовой авиационни полка шоллагIча эскадрила командир капитан В. Н. Рулькови цун новкъост лейтенант А. И. Кулагини.

Хьамсара Василий Васильевич! Кастта хье Малгобеке вода, яхаш язду Iа. Цунна со чIоагIа раьза ва. Аз дех хьогара хIанз дийна бисача хьай даь однополчаний цIерагIа Iа цун каша тIа зизаш дахкар. 805-ча Берлински штурмовой авиационни полка берригача ветераний цIерагIа дег тIара баркал ала Малгобекерча пионерашта - ларйоахарашта а музея болхлошта а».

42 шу даьннад гIаьрахоех Малгобек мукъаяьккха. Укхаза лирача тIемашка дакъа лоацаш хиннад Советски Эскара дерригa доакъош. Тийрка довкъошка моастагIа юхатохача турпалал гойташ тIом баьб царех хIаране викалаша. Ерригача вай социалистически Даьхено доккхал деш денали къонахчали гойтад укхаза тайп - тайпарча къамех болча советски бIухоша.

Малгобекерча наха цIаккха бицболийтаргбац Даймохк, вай Нохч - ГIалгIайче бахьан шоай синош Iодехка бола Даьхен толашагIа бола къонгаш. Царна юкъе ба летчикаш: капитан В. Н. Рульков, лейтенант А. И. Калугин, дукха кхыбараш. Даим яхаргья цар сийле.

Б. ЧЕРБИЖЕВ,
Малгобека тIемен къахьегамен сийлен халкъа музея директор.

# ДУКХА ИЗДЕЛЕШ

Котало яьккха 40 шу дизара накъаболхаш хьинар айденна къахьегаш я медицински инструментий Гудермесски завода коллектив. Укхаза лерхI планови задането тIехкхоачаш а еш, кхоаьча материалий чотагIа шера шин дийнахьа болх бе.

Технологически процессаш тоаеш, къахьегама дикагIйола методаш юкъекхувлаш 83 эзар киловатт-сахьат электроэнерги, иттаи йола ресурсаш кхоерга. Кхоаьча материалий чотагIа арахецаргьа 50 эзар анатомически пинцет, 2760 эзар ампульни скарификатор.

Заводе дикагIа болх бечарех цаI я коммунист Г. Кириченко керте латта комсомольско-кагирхой бригада. Кхоаьча материалий чотагIа цо арахецаргба 600 хирургически хьастами 6 эзар пинцети.

Н. БОРИСОВ.

ШКОЛЬНИ РЕФОРМА—МАССАНЕ ЮКЪАРА ГIУЛАКХ

# ЛОАРХIАМЕ ХIАМА

Дикача хьехархой опыто а экспериментальни балхо а хьахьокх, нагахьа санна хьехархочо учебникал совгIа технически средствай комплексех пайда эцаш хилча, урокаха хьабоала пайда боккхагIа хулга.

Технически средствай новкъосталца урок луча хана, урока структура хувцалу: лоIаме беш бола болх а хаттара форма а, Iомадаьр чIоагIдар а, цIагIа бе луш бола болх а. Технически средствашa новкъостал ду Iомадечун маIан ловзийтара, шаьра дешара, кхыдолчоа.

Говза лелаеш йолча технически средствашa эстетически дега салоIам беш, Iомаеш йола материалаш тIаэцара лард йолл. Иштта чIоагIа лоархIаме да фонохрестоматех пайда эцар, хIана аьлча, цо гIо ду гIалгIай литература Iомадара.

Наьна мегта литература хьехаш чIоагIа лоархIаме да музыкальни кхолламах пайда эцар. Фонохрестоматена юкъеяха музыка ший эмоциональни оагIорахьа дика лар юташ гIулакх да. Музыкас, говзаме литературни кхолламо дешархошта ю эстетически воздействи чIоагIъю берашта тIабужаш бола психологически низ лохбу, цар интеллектуальни боарам лакхбу.

Фонохрестоматеца болх дIаболабалалехьа, хьехархочо хьалхагIа ше ладувгIа деза цу материалага, цул тIехьагIа, уйла а яь, дIахо бергбола болх вIаштIехьбаккха беза. Сюжет мишта дегIайоагIа, Iалама сурташ мишта хувцалу, турпалхой оамалаш шоайла вIаши бувзам болаш хилар а уж дегIаахар а белгалдеш. Тайп-тайпара вIаши дувзаденна дола балхаш де мегаргда, масала: Iомаеш йола тексти музыкальни кхоллами (фонохрестомате тIара), художникий суртий репродукцеши вIаши юсташ. Цу хьакъехьа керттерра дар: бераш текстага доагIача тайпара ладувгIа Iомадар, шоаш дийшар цар кхетамца хьаэцар. Масала, 5-ча классе «Ши доттагIа» яха Б. Зязикова фаьлг Iомабеш, хьалхагIа ладувгIийт дикторашa ешача текстага, цар белгалду маца оаз лаьгIъю маца айю. Цул совгIа, цу фаьлга хетаьча иллюстрацега хьож, из тохк. Из фаьлг, хьалхагIа Iомабаьча «Лом Альдалби» яхача халкъа фаьлгаца нийсбеш бувц.

Иштта, цхьан заманна хеталь шин автора е цхьан автора массехк произведенеш хул. Цу тайпара кхоллам Iомабеш, царна юкъера бувзам гучабоаккхаш болх бу. Цу хIамо бераш уйла е Iомаду.

Масала: А. Хамхоева «Ши зама» яха стихотворени Iомаеш дешархошка ладувгIийт «Ленин вайца ва» яхача цун иллега. Иштта аттагIа хул хиннача эпохана дешархой юкъебига. ТIаккха болх бу «Ши зама» яхача стихотворенеца. Дикторашa дешачунга ладувгIийт, фонохрестомате тIара хаттарашта жоп долийт, шоашка дешийт, из дерригa доашхаш болх байт.

Пластинка тIара диктора ешача А. Хамхоева «Ши зама», Т. Бекова «Ши зама» яхача стихашка ладувгIийт. Цар цхьатарра дар, цар башхалонаш гучайоах. Масала, А. - Хь. Гойтова «ЗIамига Iазапхой» яха дувцар Iомадеш дешархошка ладувгIийташ гучадоаккх из повесть автобиографични хилар. Из зама цу ханарча а хIанзарча а вахарца нийсъю.

Иштта прозаически а поэтически а произведенешца тайп-тайпара яздархоша къаьнарча замах дувцар белгалду. Берий хала вахар дувцаш долча эрсий художникий сурташца болх бу. Иштта искусства а литература а юкъера бувзам боашхаш дешархой кхетамца кхебара, цар литературни боарам лакхбара гIулакхаш вIаштIехьдоал.

6-ча классе «Наьрт-орстхой фу хадар» яха оалам Iомабеш белгалдоаккх из, Iомабечарех тIехьара оалам хилар. Юха а кердадоах дерригa оаламаш, цар чулоацам, белгалонаш, турпалхой.

Цул тIехьагIа магнитофонаца дIаязбаьча оаламага ладувгI. Дикторо оттадеча хаттарашта жоп лу.

Кицаш Iомаду, масала: «Хьалха хьеже мара, ког ма ловза, тIехьа хьеже мара, дош а ма ала». «Говрах лата ца вихьар, нуврах литтав». Цар маIан доашхийт, чулоацам бувцийт.

Словарни болх беш: «гIаьр», «фос», «есар» яха а кхыдола а дешаш белгалду.

Дикторски оазаца ешача текстага дешархоша ладувгIарал совгIа, классе дешачунга хьож, шоаш Iомалу бакъахьа ударени а паузаш а нийса йолаш деша. Цул тIехьагIа дийшар доашхача хана белгалду гучадаьннар, дувц къайлех, белгалонех.

Бакъахьен шаьреи дешара хьокхам лархIа мегаргья фонойоазув. Дешара а школьникаш кхетамца кхебара а боккха боарам луш хIама да из.

Программал совгIа фонохрестоматена юкъейихьа я тематически могаяь цхьайола произведенеш. Царна юкъебихьача музыкальни кхолламо новкъостал ду хьехара методаш тайп-тайпара хилийта, литературни дешар а программа а шерагIа кхоачашъе.

Фонойоазув юкъедахьаро дешара материалай хьехам а кхетамца дешархо кхевар а вIаштIехьдаьккха Iаш, цо новкъостал ду дешара процесса, урока цхьайолча этапах дола декхараш дикагIа вIаштIехьдаха, материалах боккхагIа пайда эцийта, дешарца школьникий безам кIоаргбе. Хьехархочо цIаккхи дицдалийта йиш яц хьехара информаци кхетаяр, болх, гуш долча хьисапе беш хилча, хазара хьисапе беш болчул аттагIа хулилга. Цудухьа хьехара декхараш лаьрхIа ши-ший этапах оттаде деза. Из гIулакх вIаштIехьдаккхара цхьа никъ лархIа мегаргба хьехархочо: дешархой технически средствашица болх бе Iомабар. Цудухьа лоархIаме да технически средствашца а иштта гойтара пособешца а болх беш, хьехархочо хьалхара къамаьл дар, дешархошка балха кийчо яйтар, де дезачун белгалонаш къоастаяр. Цу балха дика практика йолаш ба Т. Евлоева (Назрановски № 13 йола школа-интернат), Л. Плиева, Я. Медов, С. Патиев (Назрановски № 3 йола юкъера школа), иштта кхыбола а хьехархой.

Хьехархошта хьалхашка керда декхараш оттадаьд школьни реформо. Доккха лоархIаме декхар лаьрхIа да — дешара а кхетам луш тIехье кхеяра а гIулакхаш цхьа процесс хинна шоайла юкъе айхха бувзам болаш хилар, дешархой лакха моральни а политически а оамалаш йолаш дика къахьегамхой хургболаш кхебар. Цу балха цхьа оагIув — технически средствах пайда эцар.

Р. ЧАХКИЕВА,
филологически Iилмай кандидат.

СПОРТ

КIАЛТОХАРГАХ ЛАТАР

Классически хьисапе кIалтохаргах латарах ворхI мехкарча дикагIболча борецаша дакъа лаьцар Болгарерча Перник яхача городе хиннача дунен халкъашта юкъерча турнире. Вай мехка вIашагIтехача команда юкъе а волаш цига дакъа лаьцар Грознерча динамовца, СССР спорта мастера Амаев Мовде (82 кг). Пхезза летача пхезе кот а воалаш турнире толаш хилар из.

* * *

Город Брежневе хилар кагярхошта юкъера классически хьисапе кIалтохаргах латара яхьаш, уж къулбехьен Россен Поволжьян зональни къовсамаш дар.

Ши бIаь спортсмен вар цига «Урожай» ДСО Россовета хьалхле яккха дагахьа яхьеваьнна. Цига вахача вай республикерча итт сагах кхаьние хьалхара моттигаш яьхар, царех ва У. Дакаев (56 кг.), И. Зубайраев (64 кг), И.Шовхалов (87 кг).

Т. СОКОЛОВА.

Вай республика столицерча цирка эггара хьалха гойташ я Германски Демократически Республикера баьхкача хьаьший, «Берлин» яха программа. Массейолча цирковой программашка санна тайп - тайпарча жанрашка къахьегаш бола артисташ ба гаьнарча мехкара баьхкарашта юкъе а. Царех ба низах бизза бола акробаташ, гимнасташ, цар гойтача номераша каравуг шоай хозалца.

Арена тIа боал говрабаьреш - мушкетераш, из номер къаьстта а езалургйолаш я, хIана аьлча, ды хьовзабе ховш вола саг лоамашка чIоагIа лоархIаш хиннадаь «Берлин» яхача программа юкъерча говрабаьреша йоккхача говзалца хьовзаду дой зIамигача арена тIа.

АргIа эквилибристашка, клоунашка кхоач. ТIеххьарчарех къаьстта ала догдоагIа. Тилнои Оттон яхаш я ГДР-ра баьхкача клоуний цIераш. Сага велавала кхоачам болаш да уж духхьал бIаргабовр. Царех цаI витъа вIаьха ва, хIаьта вож лоха, верста, ший новкъоста тIехкарашка кхоачаш мара вац. ВIалла сага дагадохаргдоаца беламе хIама гойта а наха боккха сакъердам баккха а хов царна.

Цирк дезарий къаьстта а теркам тIаозаш да Жан Гольдман Хоралла кулгал а деш гойташ дола Iомадаь ломаш, цIокъломаш. Хозача йоIа бе боалл гIоз, кхоссаденна цу гIозарах чаккхдала дезаш да лом. Дог тохалу цу кIаллаттача йоIах кхераш. Бакъда, лом цох дIа а ца хьокхалуш чакхъэккх гIозарах.

«Берлин» яха программа Грозне гойтача юкъа республика бахархошта довзаргда ГДР цирковой искусство кхачараш. Цох боккха салоIам а хургба царна.

СУРТАШ ТIА: «Берлин» яха программа гойтача хана.

Н. КОБИАШВИЛЕ сурташ.

Оаха яздаьчун лерагIа

## «ТОКАСАЬРГАША ХЬАЛЛАЛЬЦА»

Иштта корта а болаш дар карарча шера 16-ча марте «Сердало» газета кепатеха хинна Назрановски района Яндаре яхача юрта бахача наха С. Котиева, И. Котиева, кхычар редакце дайта письмо. Цу тIа цар яздора шоаш бахача улица тIара бIоагIа кагбенна хилар бахьан долаш, электролине аварийни хьале йолгах.

Цу хьакъехьа редакцега жоп дайтад Назрановски райэлектросета начальника М. Дударова. Цо хоам ма барра, укх шера 20 марте из бIоагIа юхаметтаоттабаьб.

ТЕЛЕВИДЕНИ

16 АПРЕЛЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Къаьна город». Телевизионни документальни фильм.
9.05 — «Открытие» яха художественни фильм.
10.30 — Концертни зале — школьникаш.
11.20 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «ДезткъалагIча шерашкара коммунисташ». Документальни фильмаш. «Платонов-гIар беза», «Тайп-тайпара йоакхенаш», «Дакъа — лор хилар».
15.45 — «Массанешта йола стадион».
16.15 — «Кердадараш».
16.20 — «Сири. Мукъаяха шераш». Киноочерк.
16.40 — ДIалоих Ерригсоюзни конкурса лауреата Н. Ерохинас (домра).
16.55 — «Ленин ваьча». Документальни фильм.
17.05 — СССР Паччахьалкхен академически эрсий хора концерт.
17.55 — Мультфильм.
18.15 — «Вай беш».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Укх деной почта».
19.45 — Сийлахь - йоккхача Коталон 40 шу дизарга. «Коталон стратеги» яхача дукха сереш йолча телевизионни документальни фильма премьера. 9-гIа фильм — «МостагIа кара ца воагIе».
21.00 — «Ха».
21.35 — Композитора Л. Лядовай кхоллама сайре. Перерыв йолча хана (22.15) — «Тахан дунен тIа».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — ЦIераш ца ювлийтара хьакъехьарча документальни фильма премьера.
15.10 — Тха корреспонденташа дувц.
15.40 — ДIалоих дунен халкъашта юкъерча конкурса лауреата Т. Климовас (фортепьяно).
16.15 — «Кердадараш».
16.20 — Хьа ленински библиотека. В. И. Ленин — «Йоккха почин».
17.00 — «Кампуче анайовхаш». Киноочерк.
17.30 — ДIалоих С. Орехова (гитара).
17.50 — «...Iалама доттагIа хила». Дакъа лоацаш ва РСФСР хьун боахама министра заместитель Р. В. Бобров.
18.25 — Стратегически декхараш кхоачашдеча ракетни эскарех долча документальни фильма премьера—«Стратегически яраш лелаераш». «СССР Герзашцара Низаш» яхача циклцара.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Дунен нагирхойи».
19.36 — Илли оал В. Кунченкос.
19.50 — Хоккеях йола дунен чемпионат. СССР сборни — США сборни 2-гIен 3-гIен периодаш. ЧССР-ера передача.
21.00 — «Ха».
21.35 — Сийлахь - йоккхача Коталон 40 шу дизарга. «Вай уж наькъаш дицдалийта йиш яц». Поэзи. М. Луконин.
22.00 — Футболах йолча дунен чемпионата хержа матч. Швейцаре сборни — СССР сборни. Швейцарера трансляци. Перерыв йолча хана (22.45) — «Тахан дунен тIа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.15 — «Морская быль». Телевизионни документальни фильм.
8.35, 9.35 — Природоведени. 2-гIа класс.
8.55 — «Уралерча ГIинбухе». Iилма - довзийтара фильм.
9.05, 12.40 — Французски мотт. Хьеха 1-гIа шу.
9.55 — «Вниз по Черемошу». Iилма -довзийтара фильм.
10.05 — Занимательни физика. «Ког гIортолге я сона». 3-гIа передача.
10.40 — Музыка. 7-гIа класс. М. П. Мусоргский.
11.10 — «Дезали школей». Тележурнал.
12.10 — Советски паччахьалкхени боньони кIийленаш. 8-гIа класс.
13.10 — Изобразительни искусство.
13.40 — «Урокаш яьлча». Телевизионни журнал.
14.25 — «М. Шагинян». Документальни фильм. 2-гIа фильм.
18.00 — «Новкъостий тIехьенаш». Телевизионни фильм.
19.00 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
19.20 — «Лорае бувзама линеш». Фильм-реклама.
19.25 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (нохчий меттала).
19.40 — Сийлахь-йоккхача Коталон 40 шу дизарга. А. Ю. Дотмурзиевх йола телеочерк (гIалгIай меттала).
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.15 — СССР летчик-космонавт В. Н. Волков дагалацара хеталь Дунен халкъашта юкъера акробатика яхьаш.
20.45 — Б. Сметана. «Вышеград». Симфонически поэма.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Дехка юкъера йIаьха ши гудок». Художественни фильм.
22.50 — «Кердадараш».

17 АПРЕЛЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Коталон стратеги». Телевизионни документальни фильм. 9-гIа фильм — «МоастагIа кара ца воагIа».
9.45 — «Путешественникий клуб».
10.45 — «Дехка юкъера йIаьха ши гудок». Художественни фильм.
12.00 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.15 — «Заповедь». Телевизионни документальни фильм.
8.35, 9.34 — Географи. 7-гIа класс.
9.05, 12.40 — Немций мотт. Хьеха 1-гIа шу.
10.05 — ПТУ дешархошта. Физика.
10.35, 11.40 — Истори. 9-гIа класс.
11.05 — «Вай беш».
12.10 — Астрономи. 10-гIа класс. Галактикаш.
13.10 — Поэзи. С. Гудзенко.
13.45 — «Ха а ха, хьаде а Iомаде». Iилма - довзийтара передача.
14.15 — Драматургии театри. Виктор Розови цун турпалашм.
15.15 — «Кердадараш».
17.05 — «Машэ Залиа». Телевизионни фильм.
18.15 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
18.35 — Киножурнал.
18.45 — Хьувкъам-85. «Гурахьа йийнача культураштен дукха шерашта лаьрхIа йолча баьцаштен хьалхара детта хиш».
19.00 — «Школьник» (гIалгIай меттала).
19.30 — «Телехьежачо хаттараш ду, хьехараш ду, критика ю...».
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.20 — «Безама иллеш». Фильм-концерт.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Июлера лоа» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 1-гIа сери.
22.40 — «Хургйолча отрытешта яь комментареш». Iилмадовзийтара фильм.
23.00 — «Кердадараш».

РАДИО

16 АПРЕЛЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
6.55 — Передачай программа (эрсий меттала).
6.58 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.20 — «Сердало» газета обзор.
8.25 — ДIалоих Каменски халкъа казачий хоро.
9.15 — «Сенах вIашагIкхетт толам?» (нохчий меттала).
9.30 — «Къона заманхо» (гIалгIай меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — Боккхийчарна берех лаьца «Дика гIулакхаш де сухалбе» яха беседа (гIалгIай меттала).
16.16 — «Къахьегама цIейна накъадолхаш» (эрсий меттала).
16.31 — «Юрта боахама къахьегамхошта». Концерт (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).

УКВ

17.00 — «Дукха езача операшка гIолла» яха музыкальни передача.
17.43 — «Къона оазаш» яхача циклера йола концерт.
18.25 — СалоIама сайре.

17 АПРЕЛЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.36 — Лирически ашараш (нохчий меттала).
11.15 — «Хьалхаболхараш» яха корреспонденци (гIалгIай меттала).
11.30 — «Литературни Нохч-ГIалгIайче» (гIалгIай меттала).
15.15 — «Барттайнача дезале» (эрсий меттала).
15.35 — «Социалистически яхьа дневник» (эрсий меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (гIалгIай меттала).
16.15 — «Вахара неп — советски» (эрсий меттала).
16.35 — Юрта боахама знаней радиошкола. «Бригадни подряда эффективность» (эрсий меттала).
16.45 — «ЦIе эшарaш» (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — «Юртара вахар» (гIалгIай меттала).

УКВ

17.00 — «За далью даль» яха А. Твардовске поэма.
17.28 — «Сакъердамеча талгIе тIа» яха литературни передача.
17.47 — Лирически илле концерт.

Хоттам

Тахан республике гIоллеи Грознеи морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш малхбоалехьара, секунде 3—8 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 10—15, Грозне 11—13 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, юкъ-юкъе догIа а делхаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секуде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 2—7, дийнахьа 6—11 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; письмой — 2-85-64; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора—2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ02075. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1808.